

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INSTITUTIONEN FÖR SOCIALT ARBETE

Svärmor

En studie om konflikter och glädjeämnen i svärdotter- och svärmorsrelationen

Socionomprogrammet

C-uppsats

Cecilia Nilsson

Taru Magnusson

Handledare: Barbro Lennéer Axelson

Abstract

Titel Svärmor – en studie över svärdotter- och svärmorsrelationen

Författare Cecilia Nilsson och Taru Magnusson

Nyckelord Svärmor, svärdotter, relation och konflikt

Missnöje i svärmorsrelationer är varken ett nytt eller ovanligt problem. Syftet med denna studie är att ta reda på vilka faktorer som påverkar relationen mellan svärmor och svärdotter, både positivt och negativt. Vi söker svar på vilka faktorer som skapar konflikt mellan svärmor och svärdotter, vilka konfliktstrategier man använder sig av för att hantera dem och slutligen vad som kan bidra till att skapa en bra relation.

För datainsamlingen använde vi oss av en kvalitativ enkät online för att få snabb spridning och snabb återkoppling. Vi valde att rikta oss till svärdöttrar, kvinnor med barn och svärmor, då vi fann det mest intressant för vår studie och för att vi tänkte att det var lättare att nå svärdöttrarna än svärmödrarna.

Vi har gjort både en kvalitativ och en kvantitativ bearbetning och analys. Ungefär hälften av våra respondenter har en bra relation med sin svärmor. Resultaten visar att även om man uppgett att det förekommer konflikter så tyckte ändå många att relationen var bra. Orsaken till detta fann vi vara konflikthanteringsförmågan. Den största anledningen till konflikter mellan svärdotter och svärmor gäller barnuppfostran, men vi har funnit fler intressanta faktorer som påverkar relationen. Vi har valt att utgå från en modell över olika strategier och byggt upp vårt resultat och vår analys därefter. Vi ser framförallt på hur svärmodern agerar, om hon är konkurrensinriktad eller undvikande. Vi har också valt att se lite närmare på hur relationen mellan svärmor och hennes son påverkar svärmoderns relation till svärdottern. Avslutningsvis tar vi upp tips och råd till blivande svärdöttrar.

Innehållsförteckning

Abstract	Fel! Bokmärket är inte definierat.
1. INLEDNING	1
1.1 Bakgrund	1
1.2 Förförståelse	1
1.3 Huvudbegrepp.....	1
2. SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNING	2
2.1 Syfte	2
2.2 Frågeställning.....	2
3. METOD OCH BEARBETNING	2
3.1 Val av metod	2
3.2 Datainsamling.....	3
3.3 Val av ansats.....	4
3.4 Genomförande och bearbetning	4
3.5 Begränsning, avgränsning och urval	5
3.6 Validitet och reliabilitet.....	6
3.7 Etiska överväganden	6
4. TEORETISKA PERSPEKTIV.....	8
4.1 Konfliktteori	8
4.2 Systemteori	11
4.3 Kommunikationsteori.....	12
5. TIDIGARE FORSKNING	14
5.1 Informationssökning	14
5.2 Konflikterna kring svärmor.....	14
6. RESULTAT OCH ANALYS.....	17
6.1 Respondenternas bakgrund	17
6.2 Konfliktskapande faktorer.....	18
6.2.1 Barnuppfostran	19
Analys och reflektioner	20
6.2.2 Närhet och distans	22
Analys och reflektioner	23
6.2.3 Förväntningar och rollkonflikter	24
Analys och reflektion.....	25
6.3 Undvikande strategi	26

Analys och reflektioner	27
6.4 Konkurrerande strategi	28
Analys och reflektioner	29
6.4.1 Lojalitetskonflikt.....	33
Analys och reflektioner	34
6.5 Samverkande strategi	35
Analys och reflektioner	36
6.6 Anpassande strategi.....	37
Analys och reflektioner	37
6.7 Råd till blivande svärdöttrar.....	37
Analys och reflektioner	40
7. Slutdiskussion.....	41
7.1 Vidare forskning	42
7.2 Metoddiskussion	42
8. Källförteckning	43
9. Bilaga.....	46

1. INLEDNING

1.1 Bakgrund

Svärmorsproblematik är inget nytt fenomen. Det finns många exempel på komiker som har med ett svärmorsskämt i sin repertoar. Redan på 1700-talet skrevs det lustspel om svärmodersproblematiken. Dessa skämt är ofta uppbyggda på mannens komplicerade förhållande till sin svärmor. Om du gör en sökning på ordet svärmor på internet får du mängder med träffar. Inte sällan handlar de om konflikter med svärmor. Svärmor diskuteras flitigt på olika forum, främst familjeforum, och det finns många artiklar från hela världen som beskriver problemet. Även familjerådgivare stöter på svärföräldraproblematik i sitt arbete. Dr Phillip McGraw, som har lång erfarenhet av parkonflikter skriver på sin hemsida att 25% av par som begärt skilsmässa uppger svärföräldraproblem som orsak. The New York Post publicerade 2010-10-18 en studie gjord av iVillage där över hälften av kvinnorna hellre skulle stanna hemma och städa än lyssna på sin svärmor. 28 % uppgav att de hade ett dåligt eller hemskt förhållande till sin svärmor och att de hellre skulle deklarerat eller få en rotfyllning än att träffa henne. När det gällde att be om råd angående barnuppfostran uppgav hela 76 % att de aldrig skulle be sin svärmor om råd.

I Sverige har det inte forskats särskilt mycket om svärmorsproblematiken. Vi kan endast finna mycket begränsad tidigare forskning på området inom Norden. Den forskning som gjorts har resulterat i artiklar och böcker som "Min ektemann - mammas gut" : kjønn, makt og normalitet i diskursen om mammadalten av Sæter och Holter (2011) samt "Den besvärliga svärmodern: myt, nidbild eller verklighet: en historisk studie av förhållandet mellan svärdöttrar och svärmödrar" av Kalle Bäck (1999).

1.2 Förförståelse

Förförståelse är de medvetna och omedvetna kunskaper man har innan man påbörjar en studie. När vi ser på ett fenomen tror vi att det är rena sinnesintryck vi tar in, men intrycken innehåller i själva verket en hel del tolkning utifrån vad vi tidigare lärt oss. Dessa erfarenheter faller vi tillbaka på när vi till exempel bedömer en människa utifrån det vi tror är första intrycket. När vi lär känna personen kan det första intrycket komma att revideras. Allt vi tar in utvecklar vår förförståelse inför nya företeelser (Thurén, 2009).

Vår förförståelse kring svärmorsämnet består av egna erfarenheter av svärföräldrar samt det vi samtalat om med våra vänner. Alla har något att säga i ämnet, både positiva och negativa saker. Själva har vi en bra relation till våra svärföräldrar, men båda har vänner som har mycket bekymmer kring sin svärmor. Vi har sökt att medvetandegöra vår förförståelse och kan utifrån det konstatera att vi förväntar oss att respondenterna kommer att ha olika slags relationer till sina svärmödrar, en del bättre, en del sämre.

1.3 Huvudbegrepp

Svärmor - Ordet svärmor finns inte med i Nationalencyklopedin, men definieras i svenska akademiens ordlista som makes eller makas mor. Vi har dock valt att använda begreppet svärmor enligt den gängse definitionen av ordet idag, alltså partners mor, oavsett om man är gift eller inte. Svärdotter blir således den kvinna som har ett förhållande till hennes son.

Konflikt - Ordet konflikt kommer från latinets *conflictus*, som betyder sammanstötning, motsättning, en kamp mellan olika krafter. Thylefors och Lennéer Axelson (1996) radar upp flera typer av konflikter i sin bok "Om konflikter", som t.ex. intressekonflikter, maktkonflikter och målkonflikter. De refererar till De Bono (1986) som definierar en konflikt som "en kollision mellan intressen, värderingar, handlingar eller inriktningar." (Lennéer Axelson, 1996). Själva tänker vi att en konflikt är en oenighet mellan två parter som upprör känslor hos dem.

Relation – Nationalencyklopedins (2012) förklaring av ordet relation passar bra in på vår studie. "Relation är ett förhållande mellan två eller flera företeelser; känslomässigt förhållande mellan två eller flera personer."

2. SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNING

2.1 Syfte

Vi kan konstatera att konflikter med svärföräldrar är ett problem. Utifrån tidigare forskning har vi förstått att relationen mellan svärdotter och svärmor är den mest komplicerade, varför vi valt att koncentrera oss på hur relationen mellan dem ser ut, med fokus på missnöjet i den. Vi har valt att enbart fråga svärdöttrarna om deras syn på relationen och kan därför inte säga något om hur svärmödrarna ser på densamma.

Vårt syfte är att ta reda på vilka faktorer som påverkar denna relation positivt och negativt.

2.2 Frågeställning

Från början tänkte vi undersöka hur svärmor påverkar parets förhållande, men i samråd med vår handledare utvecklade vi vår frågeställning och kom slutligen fram till nedanstående tre frågeställningar:

- Vilka faktorer är det som skapar konflikt mellan svärmor och svärdotter?
 - Hur påverkar mannen/sonen relationen?
- Vilka konfliktstrategier använder man för att hantera konflikterna och varför?
- Vad kan bidra till att skapa en bra relation?

3. METOD OCH BEARBETNING

3.1 Val av metod

Utifrån vår intention att göra en explorativ undersökning, alltså undersöka hur förhållandet mellan svärmor och svärdotter ser ut i Sverige idag har vi valt att primärt använda oss av en kvantitativ metod för vår datainsamling. Detta för att få in så många svar som möjligt och för att kunna hitta olika samband i resultaten. Med tanke på att vi har en mycket begränsad tidsram och att enkäter är snabba att administrera passar den metoden oss. Att dessutom lägga ut enkäterna på internet istället för att skicka ut dem i pappersform snabbar på processen ännu mer (Bryman, 2011). De flesta människor i Sverige har idag tillgång till internet, vilket

gör det lätt för oss att finna respondenter som passar vår undersökning. Det underlättar också att vi sedan har all data färdig i datorn när vi ska börja koda och mata in den i vårt statistikprogram.

Enkäten består till stor del av kvalitativa, öppna frågor, där respondenterna ombeds beskriva upplevelser och ge exempel på situationer.

Elofsson (2005) skriver att kvantitativa metoder syftar till att få fram mätbara enheter, till exempel hur många som har en särskild åsikt eller upplevt ett visst fenomen. Kvantitativ metod lämpar sig väl för att generalisera. Man kan lätt få fram medelvärden och urskilja ofta återkommande svar från subgrupper och enskilda avvikande svar. Kvantitativ metod förespråkas när man ämnar undersöka, utvärdera eller kartlägga exempelvis effekter av socialt arbete, studiemiljö eller jämställdhet (ibid).

Enligt Larsson (2005) går kvalitativ metod ut på att beskriva, förstå och analysera respondenternas subjektiva upplevelser i den kontext de befinner sig i. Dalén (2008) skriver att ett överordnat mål för kvalitativ forskning är att nå en insikt om fenomen som rör personer och situationer i dessa personers sociala verklighet. För detta ändamål beskrivs intervju som den mest använda metoden. För att kunna analysera innehållet i den insamlade empirin behöver materialet bearbetas. Watt Boolsen (2007) beskriver kodning som ett slags etiketterande av innehållet, vilket görs genom att man läser igenom materialet flertalet gånger och söker efter mönster och infallsvinklar man kanske inte tidigare tänkt på.

3.2 Datainsamling

Enligt Bryman (2011) liknar enkäter strukturerade intervjuer, med skillnaden att det inte finns någon intervjuare närvarande, varför det är av särskild vikt att frågorna är entydiga och lätta att förstå. Bryman (2011) skriver vidare att enkäter i allmänhet bör ha färre öppna frågor och vara kortare än en intervju för att minska risken för "enkättrötthet" och därmed även risken för bortfall. Enkäterna minskar även risken för intervjuareffekt, det vill säga att intervjuaren påverkar respondentens svar genom tonläge, sitt yttre eller respondentens vilja att ge en positiv bild av sig själv, så kallad social önskvärdhet (ibid.). Enkäter kan också anpassas mer efter respondenternas behov, särskilt då de görs asynkront på internet och respondenterna själva kan välja både tid och plats då de fyller i enkäten (ibid.).

En nackdel enligt Bryman (2011) med enkätformen, är att respondenterna kan läsa igenom hela enkäten innan de besvarar den, och därmed blir frågorna inte oberoende av varandra eller nödvändigtvis besvarade i den ordning man tänkt sig. I vårt fall var dock frågorna uppdelade i tre grupper och man kunde inte gå vidare till nästa grupp förrän de obligatoriska frågorna i föregående grupp besvarats. Man kan heller inte vara säker på att det är den som utger sig för att svara på enkäten som faktiskt gjort det, vilket i vårt fall skulle kunna innebära att även en man kan besvara enkäten, trots att vi enbart riktar oss till kvinnor. De som har läs- eller skrivsvårigheter har också svårare att besvara en enkät jämfört med en intervju (ibid.).

Vi bestämde tidigt att vi skulle göra enkäten på Internet så att vi skulle kunna sprida den enkelt till vänner, bekanta och vänners bekanta. När vi började titta runt efter tjänster som tillhandahöll enkätverktyg fann vi några som var gratis. Dessa var dock ganska begränsade och vi fick i samma veva reda på att vi kunde få tillgång till en tjänst genom Daniel Uhnoo, universitetsadjunkt och doktorand på institutionen för socialt arbete på Göteborgs Universitet. På internetsidan <https://websurvey.textalk.se> kan man, om man har tillgång till användarnamn och lösenord, gå in och skapa enkäter. Man kan gruppera enkätfrågorna och det går att justera frågorna relativt enkelt i efterhand. Det enda som vi saknade är möjligheten att ändra frågetyp, alltså vilken typ av svarsalternativ vi ville ha, då var vi tvungna att göra om frågan från början. Utseendet på enkäten är något trist och oprofessionell, det går att ändra färg och layout något, men den känns lite för enkel emellanåt. Den fyller ändå sitt syfte, vilket är huvudsaken för oss.

Vår enkät innehöll ganska många öppna frågor där respondenterna kunde skriva långa svar. Det var däremot aldrig obligatoriskt att svara på just dessa frågor. Vi tänkte att ämnet var så pass intressant att vi ändå skulle få många bra svar att analysera mer kvalitativt utifrån.

Vi har diskuterat och skrivit om frågorna tillsammans med vår handledare i flera omgångar samt gjort en pilotstudie med några personer som fått testa enkäten och komma med synpunkter på frågorna och användarvänligheten. Vår handledare godkände enkäten och vi lade båda ut länken till den på våra Facebooksidor tillsammans med en uppmaning att sprida den vidare. Första kvällen fick vi in 34 svar. Efter två dagar kom det inte in så många fler svar och vi kände att vi behövde ha in fler, varför vi även lade ut länken till enkäten på familjeliv.se. Efter ytterligare tre dagar hade vi fått in totalt 64 svar, vilket var mer än vad vi hade räknat med, så vi stängde ner den.

3.3 Val av ansats

Bryman (2011) skriver att fördelen med kvalitativ metod är att den saknar förutfattade meningar och hypoteser och bygger en egen teori utifrån empirin, en så kallad induktiv metod. För att utforma frågorna till enkäten har vi använt oss av en deduktiv metod där vi studerat tidigare forskning och teorier samt reviderat vår förståelse och fått nya föreställningar om vad undersökningen skall ge för resultat. Samtidigt är vi öppna för att få svar vi inte hade väntat oss. Eftersom våra kvalitativa data kommer från enkäten, så är de styrda av våra valda teman, och vår metod är då snarare abduktiv, alltså en blandning av deduktiv och induktiv. De kvalitativa svaren har en svag punkt, då de finns i en asynkron, anonym webenkät, vi har nämligen inte möjlighet att ställa följdfrågor efter att vi läst svaren. Det är även lättare att ge mer omfattande beskrivningar muntligt än skriftligt, varför respondenterna kan ha missuppfattat frågan eller valt att utelämnat detaljer på grund av så kallad enkättrötthet (ibid.).

3.4 Genomförande och bearbetning

Kvalitativ bearbetning

Att vi valde att ta med flertalet frågor som krävde skriftliga svar, gjorde enkäten relativt lik en strukturerad intervju. Vi valde att göra enkät istället för intervjuer, för att spara tid och för att hinna nå ut till fler respondenter än vi annars hade gjort vilket vi kände var viktigare för oss. Vi vägrade för- och nackdelar mot varandra

och kom fram till att vi trodde att många skulle vara villiga att svara på enkäten, trots många skrivsvarsfrågor, eftersom ämnet är sådant att de flesta har en åsikt om det och det engagerar många. På det här sättet fick vi in relativt mycket kvalitativt material till vår studie att analysera.

De kvalitativa frågorna har vi först läst igenom en gång för att få en uppfattning av vilka slags svar vi fått och i nästa runda har vi försökt kategorisera dem efter återkommande teman. I den tredje genomläsningen har vi kodat svaren och plockat ut representativa citat. Vi har sedan analyserat svaren utifrån de valda teorierna.

Kvantitativ bearbetning

En del av de svar vi fått i enkäten är numeriska och passar bra att göra statistik på eller att kontrollera förekomster och samband mellan olika data. Vi har sökt samband där vi trodde vi skulle kunna finna dem och vi har även kodat data vi fått in för att hitta teman i vår empiri som vi kunnat dra slutsatser utifrån.

När enkäten var färdig förde vi in resultaten i statistikprogrammet SPSS. Vi skapade nya variabler under tiden vi analyserade när vi behövde ha resultaten i numerisk form istället för som skrivsvar. Vi har då tolkat och kategoriserat dem. Vi har även korrelerat data, kontrollerat skevheter i fördelning, räknat ut medelvärden, sökt likheter samt skillnader. Mer om detta under resultat och analys.

3.5 Begränsning, avgränsning och urval

Då det är en c-uppsats vi skriver styrs vi av en tidsbegränsning. Vi har sex veckor på oss att planera, göra efterforskning i ämnet, samla in material, samt analysera, sammanställa och presentera resultatet.

Vi har valt att avgränsa oss till svärdöttrar som respondenter, då vi sedan tidigare vet att de är lättare att nå via internet än vad svärmödrarna. Eftersom vi själva är svärdöttrar i 30-årsåldern har vi även lättare att finna kvinnor i den åldern. De övriga kriterierna för studiens population är kvinnor i Sverige som har eller har haft ett förhållande med en man, som de har minst ett barn tillsammans med. Anledningen till att vi valde just kvinnor som har barn är att vi vill ha möjligheten att undersöka om det finns någon skillnad i förhållandet till svärmor före och efter att man har fått barn med hennes son. Det kan förstås tänkas att kvinnan inte haft något förhållande till sin svärmor innan hon fick barn, men även det är intressant att se på i så fall.

Bryman (2011) beskriver icke-sannolikhetsurval som ett urval man fått fram på annat sätt än genom slumpmässig urvalsteknik, det vill säga att vissa enheter i populationen har större chans än andra att komma med i stickprovet. I vår studie har de som inte använder internet exempelvis ingen chans att komma med i urvalet. Vårt urval skulle även kunna kallas bekvämlighetsurval, det vill säga att vi delat ut enkäten på de sidor där vi redan vet att det finns respondenter tillgängliga som motsvarar våra kriterier. Fördelen är att vi får fram intressant information som språngbräda för vidare forskning. Vi kan vidare göra kopplingar mellan redan existerande resultat inom samma område. När vi lade ut förfrågan om medverkan på Facebook skrev vi även att de gärna får skicka enkäten vidare, varför vårt urval även har en så kallad snöbollseffekt. Snöbollsurval innebär att

initialt ta kontakt med ett mindre antal människor som är relevanta för undersökningens tema, och sedan använda dessa för att få kontakt med fler respondenter (ibid.).

Vårt urval är alltså inte slumpmässigt eftersom det inte går att veta hur populationen ser ut. Det finns ingen urvalsram. Populationen ändras ständigt, fler personer tillkommer varje dag till populationen då kvinnor i Sverige får barn varje dag. Den som inte passade kriterierna igår kanske gör det idag. Vi har inte heller möjlighet att ta reda på hur stor studiens population är, då det inte finns tillgång till sådan statistik från tidigare.

Vi har ställt frågor om respondenternas ålder, etnicitet och bakgrund i enkäten, dels för att det kan vara intressant för de svar vi fått, men även för att för att kontrollera hur vi lyckats med vårt urval.

3.6 Validitet och reliabilitet

Watt Boolsen (2007) beskriver validitet och reliabilitet som viktiga begrepp när man skriver vetenskapliga arbeten. Validitet talar om ifall resultatet är det som eftersträvades och reliabiliteten handlar om ifall mätningar är gjorda på ett korrekt sätt.

Validitet handlar om att man endast mäter det man vill mäta och inget annat. Om en studie har hög validitet så betyder det att man endast har mätt det man vill mäta med utgångspunkt i syfte och frågeställningar. Man har bara tagit reda på det man vill ha reda på. Ett exempel är IQ-test, dessa mäter endast intelligens och då har ett sådant test hög validitet. (Thurén, 2007). När vi validerar vårt material så kommer vi fram till att det stämmer överens med de intentioner vi hade för vår uppsats.

Vi hade önskat ytterligare öka validiteten i vår uppsats genom triangulering, som innebär att man använder sig av minst två olika metoder för att samla in data (Watt Boolsen, 2007). Vi hade gärna gjort fokusgrupper på internet för att diskutera ämnet och på så sätt finna olika intressanta teman att ha med i enkäten. Vi begränsades dock av tidsramen för vår uppsats, varför vi valde att nöja oss med enkäten.

Vad gäller reliabilitet så innebär det att mätningar ska vara korrekt gjorda. De ska inte störas av variationer i tid, plats, den som genomför studien och så vidare (Elofsson, 2005). Att frågorna är tydligt formulerade är en förutsättning för reliabilitet, annars kan de tolkas på olika sätt och svaren blir olika beroende på tolkning (Lilja, 2005). För att reliabiliteten ska kunna vara hög så måste exempelvis forskaren ha frågat tillräckligt många personer så att inte tillfälligheter påverkar resultatet (Thurén, 2007). I vår enkät fanns litet tolkningsutrymme av frågorna, vilket visar sig i de svar vi fått. Reliabiliteten kan därför anses vara hög.

3.7 Etiska överväganden

Vi har valt att genomföra våra enkäter på Internet också för att möjligheten till anonymitet är större där. Enkäten krävde inte ifyllande av några personuppgifter och eftersom man inte behövde fylla i var man bor vore det ytterst svårt för någon att ta reda på vem som besvarat enkäten. När vi introducerade studien informerade vi även om anonymitet, vad enkätsvaren skulle komma att användas till, samt

fråga om samtycke till detta. Vi bifogade även information om när studien väntas vara klar och var de kan läsa den, vilket man alltid bör göra enligt Bryman (2011). Det finns enligt Bryman (2011) fyra allmänna huvudkrav när man forskar. Dessa kallas informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet.

Informationskravet innebär att forskaren skall informera deltagarna i studien om vad de förväntas göra och vilka villkor som gäller för deras deltagande (Bryman, 2011).

Längst upp i vår enkät skrev vi en liten inledning där vi informerade om syftet med enkäten och talade om vilka kraven var för att man skulle få delta i den. Där fanns också våra kontaktuppgifter samt namnet på vår handledare utifall att någon skulle vilja kontakta oss. Vår handledare hade innan vi la upp enkäten läst igenom, justerat och godkänt informationen. När vi dessutom lade ut länken till enkäten på Facebook skrev vi även där att vi sökte just kvinnor som har barn tillsammans med en man och som har en svärmor.

Samtyckeskravet innebär kort att deltagarna i en undersökning själva har rätt att bestämma om de vill medverka eller inte. De skall också kunna avbryta sitt deltagande utan att detta får några negativa konsekvenser för dem. Man får heller inte tvinga någon att delta. Man bör också undvika s.k. beroendeförhållanden mellan deltagare och forskare. Om sådana förhållanden finns ska undersökningen läggas upp så att man inte kan identifiera vilka som deltagit i undersökningen (Bryman, 2011).

Att delta i vår enkät var helt frivilligt och de som deltog kunde när som helst avbryta enkäten om de ville. Eftersom vi lade ut länken till enkäten på Facebook så blev den synlig för våra vänner där. För att motverka möjligheten att identifiera vilka som svarat bad vi även våra vänner sprida länken vidare, vilket flera av dem också gjorde. Vi lade dessutom ut länken till enkäten på ett forum för föräldrar, familjeliv.se, där ingen av oss är medlem, för att få ytterligare anonymitet och spridning på deltagandet.

Konfidentialitetskravet innebär att alla personuppgifter skall förvaras på sådant sätt att ingen annan ska kunna komma åt dem (Bryman, 2011).

Då vi inte samlat in några personuppgifter, utan enkäten gjordes anonymt, är detta inget vi behövt beakta särskilt. I enkäten finns heller inga uppgifter som skulle kunna särskilja ut någon specifik person och vi har inget intresse av att speciellt peka ut vissa deltagare utan vi försöker visa på flera exempel utifrån våra data när vi gör våra analyser.

Slutligen har vi nyttjandekravet som går ut på att det insamlade materialet endast får användas till forskningsändamål (Bryman, 2011). Det finns inget i vår enkät som vi skulle kunna lämna ut till någon för kommersiellt bruk eller icke-vetenskapliga syften och vi ämnar endast använda empirin för denna studie.

4. TEORETISKA PERSPEKTIV

Vi har valt att analysera vår empiri utifrån konfliktteori, systemteori och kommunikationsteori. Vi har främst använt oss av konflikt- och systemteori, eftersom studien handlar om konflikter mellan och inom olika system. Kommunikationsteori har vi använt i mindre utsträckning, men den behövs för att vi ska kunna analysera dynamiken i relationerna.

4.1 Konfliktteori

Konfliktteori systematiserar tankar och föreställningar om konflikter och konfliktlösning från olika vetenskaper. En konflikt kan definieras som två olika viljor, behov eller intressen som möts (Thylefors, 1996).

Thylefors (1996) förordar en neutral definition av konflikt, för att vi ska kunna ta lärdom av de konflikter som lösts eller hanterats på ett tillfredsställande sätt. En konflikt som lösts eller hanterats på ett bra sätt ses sällan som en konflikt längre, vilket innebär att vi bara minns de olösta negativt laddade konflikterna som konflikter. Därmed blir våra associationer på ordet negativa och vi kan inte se hur eller att konflikter kan utveckla och förändra oss själva, våra relationer och våra förutsättningar i livet. De negativa associationerna påverkar våra förväntningar på kommande konflikter (ibid.).

Beroende på vad konflikten handlar om kallas den olika, såsom intressekonflikt eller behovskonflikt. En lojalitetskonflikt handlar till exempel om att inte bara tänka på sitt eget, utan både se till den andras välbefinnande och visa att man prioriterar det gemensamma projektet. Varje part har två olika intressen i en konflikt, relationen och innehållet i konflikten. Då relationen eller samspelet är yttligare blir konflikterna mindre riskabla, eftersom sakfrågans värde överväger relationens (Lennéer-Axelsson, 1996).

I Brännlunds bok ”Konflikthantering” (1991) ger han en bild av genomsnittskonflikten som 90 procent känslor och endast tio procent sakfråga. När en konflikt uppkommer gör den det vanligtvis genom rena sakfrågor, ur värderingsmotsättningar eller behovskollisioner, och inte sällan i en kombination av dessa faktorer. Parterna i en konflikt har ofta oförenliga önskningar och behov, vilket i sin tur hindrar eller hotar behovstillfredsställelse. Vi svarar därför med försvarsbeteende i en eller annan form (ibid.).

Behov och beroende

Upplevt beroende intensifierar spänningen vid konflikt. Thylefors (1996) påpekar att ett beroende kan vara verkligt eller fiktivt. Konflikter påverkar eller till och med upplöser relationer, men ett beroende kan också vara inbillat. Många upplever till exempel att de är beroende av någon annan för att nå sitt mål, men drar sig för att öppna upp frågan på grund av rädsla att rubba relationen, medan personen som i tankarna utgör ett hinder i verkligheten alls inte utgör något hinder (ibid.).

Man bör också skilja på intresse och faktiska behov. Reella behov utgör generell intensivare konflikter. Det kan exempelvis finnas en önskan att få barnvakt varje helg för att föräldrarna ska få egentid, eller så kan det finnas ett verkligt behov av barnvakt för att kunna arbeta och betala hyran. Behoven är svåra att ge upp, men

man kan söka lösa dem på andra vis om hindret är oöverkomligt. Thylefors och Lennéer-Axelsson (1996) skriver upprepade gånger samt hänvisar till olika undersökningar i sin bok ”Om konflikter – hemma och på jobbet” om vikten av att tala öppet om missnöjen.

Ökad konfliktrisk

Lennéer Axelson (1996) skriver om att stress och trötthet, som ökar när man är småbarnsförälder, ökar konfliktkänsligheten. Parförhållanden är också mer friktionskänsliga i vissa faser såsom efter födseln av första barnet, när barnen flyttar ut samt under perioder av parets egna utvecklingskriser. Dagens äktenskap bygger mer på känslor än på ekonomi och moral, varför äktenskapet också är känsligare och varför egenskaper som personlig mognad, kommunikation och förmåga att lösa konflikter blir viktiga (ibid.).

Det sägs att olikheter dras till varandra, och det är vanligt att man väljer en partner som är ens raka motsats. Skillnader människor emellan är en vanlig orsak till konflikter, men kan också vara stärkande, om man kan använda dem till att komplettera varandra. För att detta skall kunna ske måste det finnas kommunikation med respekt och förståelse för varandras gränser och olikhet (Lennéer Axelson, 1996).

Konflikthanteringsförmåga och gränser

Vi övar upp vår förmåga att hantera och lösa konflikter redan i barndomen. Redan två-åringens första ”nej” är en början till konfliktbeteende och autonomi. Man prövar gränserna mellan sig själv och andra. Den tryggaste arenan är den mellan syskon, där också de häftigaste konflikterna spelas upp. Det är dock mot föräldrarna, auktoriteten, man måste göra sitt stora avstamp mot frigörelse. Hur detta lyckas påverkar konfliktlösningsförmågan även i vuxen ålder. Kliniska studier har visat att vuxna människor med konfliktfobi sällan eller aldrig vågat opponera sig mot en dominant förälder. När det gäller konflikter i tonåren är det flest konflikter mellan föräldern och tonåringen av samma kön (Lennéer-Axelsson, 1996).

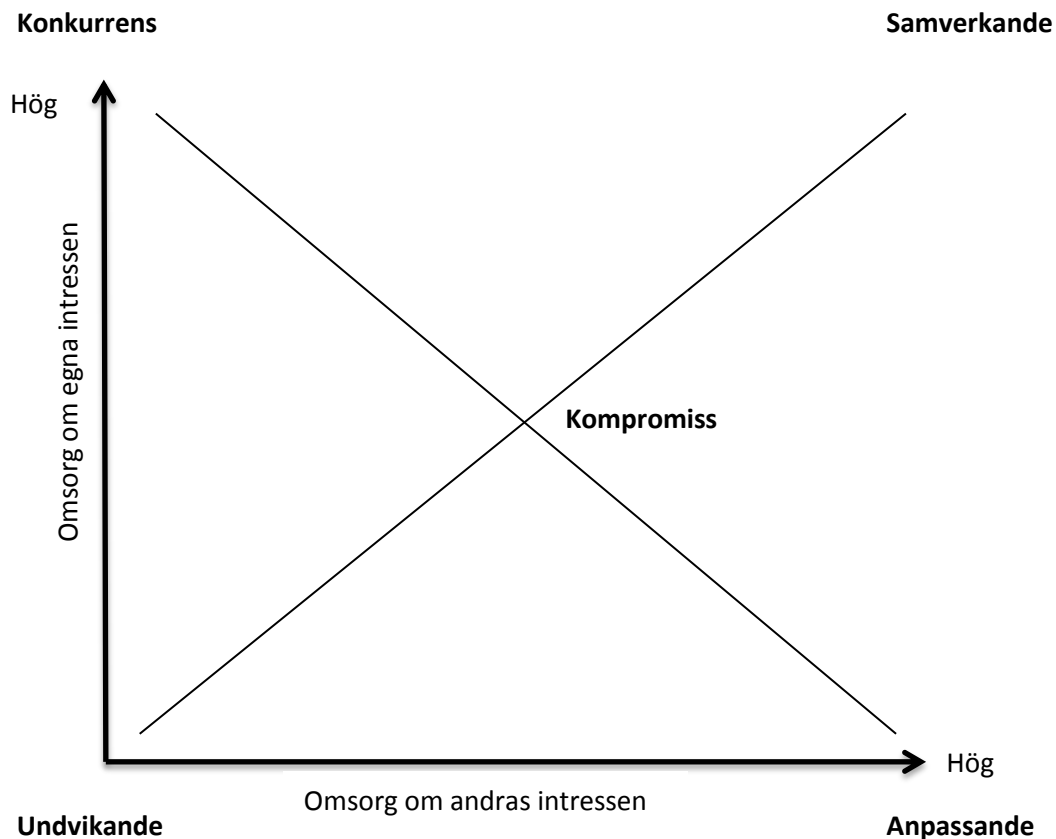
Familjer har olika sätt att hantera sina konflikter. I familjer där konflikter är vanligt förekommande har ofta gränserna mellan förälder och barn suddats ut. Gränser är viktiga i relationer, utan dem blir konflikter lätt iscensatta men inte lösta. Gränserna får inte vara för rigida så att man inte släpper in den andra, men heller inte så öppna så att personernas identitet inte längre går att skilja åt. Det finns ett behov av att behålla den egna självständigheten och individualiteten, och samtidigt lämna utrymme för att se den andre, erkänna och acceptera hans/hennes livssyn. Thylefors (1996) kallar detta att ha ”ett lagom tjockt skinn”.

Konfliktbeteende

Maltén (1998) beskriver att en människas konfliktbeteende reflekterar hennes erfarenhet och personlighet, han listar upp fem sådana beteenden: Ett konkurrerande beteende går ut på att främja de egna intressena genom att vägra samarbeta och utnyttja sin eventuella maktposition. Ett konfliktbeteende där man anpassar sig och är samarbetsvillig visar däremot att man prioriterar andras behov högre än sina egna. Ett undvikande beteende avstår från både samarbete och självhävdande. Samverkansbeteende har ett tydligt mål, nämligen att båda parter

ska bli nöjda. En kompromissande hanterar konflikten genom att jämka, ge och ta, snarare än löser den (Maltén, 1998).

Thylefors och Lennér Axelson (1996) skriver i sin bok om en modell för att beskriva och analysera personliga förhållningssätt i konflikter som skapats av Blake och Mouton (1964). Denna modell har senare utvecklats av bland andra Kilmann och Thomas (1975).

Modellen utgår från omsorg om egna och andras intressen. Liten omsorg om både egna och andras intressen ger en undvikande strategi där man genom passivitet undviker konfrontation. Bryr man sig mer om sitt eget än andras utvecklar man ett konkurrerande sätt. Motsatsen till detta är att ge avkall på sina egna intressen, foga sig efter andras önsknings. Söker man tillfredsställa båda parter önskemål har man en samverkande, problemlösande stil. Har man ett måttligt intresse för båda parter skapas ett kompromissande förhållningssätt. Beroende på vilka intressen man prioriterar väljer man också förhandlingsstrategi. Det finns fem breda sådana; eftergifter, övertalning/övertygning, problemlösning, tillbakadragande och passivitet (Thylefors, 1996).

Även Maltén (1998) beskriver fyra liknande förhållningssätt man kan använda sig av vid konflikthantering:

- Samverkansmodellen/-strategier är konstruktiva och låter båda parterna en känsla av "vinst", då de engageras och är motiverade.

- Harmonimodellen/defensiva strategier, vilka innebär att man försöker ignorera eller dölja problemet.
- Ritueda strategier avleder uppmärksamheten från individerna genom att fokusera på samhällets normer, lägga ”skulden” på dem och avdramatiserar på så sätt själva konflikten. På det viset lättas spänningen och parterna kan vara mer subjektiva medan normerna står för det känslomässiga.
- Makt-och tvångsstrategier förutsätter beroende av något slag mellan parterna. Man utnyttjar varandras svaga sidor och pressar tills någon ger upp. ”Förloraren” blir tilltryckt och vill hämnas. Konflikten löses alltså inte (ibid.).

Konflikter med svärföräldrar

“Någon har sagt att det som skiljer djur och människor åt är att vi har svärföräldrar. Vi har med andra ord en lojalitet mot våra rötter och bakgrundsfamiljer.” (Lennéer Axelson, 1996, s.143)

Lennéer Axelson (1996) skriver att det är påfrestande för parrelationen när den ena parten har en mycket stark bindning till en förälder. Relationen mellan mor och dotter ger dock ofta mannen avlastning både praktiskt och känslomässigt, varför den relationen sällan orsakar lika stora bekymmer som när mannen har en stark bindning till sin mor. Ofta kretsar problemen kring att svärmodern inte respekterar svärdotterns integritet, medan mannen drar sig undan. Lennéer Axelson (ibid.) nämner här även klasskonflikter och motsatt generationskonflikt där föräldrarna är för upptagna med sitt och det uppstår en konflikt om vem som ska stödja vem. Barnen förväntar sig stöd av föräldrarna när de börjar bilda sin egen familj. Samtidigt förväntar sig föräldrarna att de ska få stöttning i det som pågår i deras liv.

4.2 Systemteori

Systemteorin fokuserar på hur individer fungerar tillsammans i olika system, hur människor relaterar till varandra beroende på den sociala situationen de befinner sig i och inte så mycket på vilka de är som individer. De olika systemen både påverkar och samverkar med varandra. Med system menas enheter med gränser där energi utväxlas inom systemet i större utsträckning än över systemets gränser. Synergi är ett begrepp inom systemteorin som innebär att summan av delarna är mer än delarna var för sig, även kallat icke-summativt (Payne, 2008).

Vi ingår alla i olika system t.ex. familjesystemet, skolan, vännerna, släktingarna, kollegorna. Många system samverkar med varandra och utbyter information och påverkar varandra. Inom system finns ofta subsystem. Ett enkelt exempel är systemet familjen som också innehåller subsystemet syskon och föräldrapar.

I boken Familjeterapins grunder beskriver Lundsbye m.fl. (2010) att de relationer och sammanhang man befinner sig i inom familjen spelar större roll än individernas egna individuella egenskaper. Det innebär att våra relationer inom familjen påverkar mer än våra egna personliga egenskaper. Familjen är ett system som interagerar med varandra, om någon del i systemet försöker sticka ut och göra något annorlunda går hela familjen ihop och tillsammans samarbetar för att återställa balansen i systemet till vad det var förut. De enskilda individerna i en familj påverkas också av den övriga familjens agerande. Det kallas att systemet kämpar för att bevara sin homeostas, att hålla sin jämvikt. Det är sällan en

individens fel att en familj har problem utan familjen är en enhet och de påverkar alla varandra. En individs problem är ofta ett symptom på ett större problem inom familjen. Ofta blir en person symptombäraren, t.ex. sonen som blir utåtagerande för att dra uppmärksamheten från ett annat problem som att föräldrarna bråkar och kanske funderar på skilsmässa. Genom hans beteende får föräldrarna annat att tänka på och det system som familjen utgör får något annat att fokusera på gemensamt, istället för äktenskapsproblemen. Om en familj har problem ligger orsaken inte så ofta hos individen själv utan det beror istället på kommunikationen och interaktionen familjemedlemmarna emellan (ibid.).

Lundsby m.fl. (2010) menar att relationer kan vara symmetriska eller komplementära. Den första bygger på likhet och den senare på olikhet. Dessa typer kan, beroende av sammanhanget variera inom en relation, men ganska snabbt formas regler för hur relationen kommer att vara, mönster i relationen stabiliseras. Uttalade relationsregler som exempelvis att modern i familjen dagligen lagar mat till familjen och att pappa sedan tar hand om disken efter maten, är ett mönster som fortgår tills någon inom systemet ifrågasätter den uttalade regeln. Ansvar för relationsreglerna i en familj är ömsesidigt, om ingen ifrågasätter vem som gör vad så godkänner man i det tysta. Eftersom system alltid kämpar för att hålla balansen och vara jämnt, homeostas, och det inte alltid är lätt att ändra på sådant som alltid varit så kan rubbning av homeostasen innebära en kris för systemet, för familjen (ibid.).

Familjesystemet är också ett subsystem som ingår i flera generella system, såsom släktingar och grannar och övriga sociala nätverk. Om det sker förändringar i något av de överordnade systemen kommer även familjesystemet att behöva anpassa sig. (Lundsby m.fl., 2010) T.ex. när svärmor eller svärfar går i pension och kanske bestämmer sig för att resa runt i världen, det kan påverka familjesystemet mycket om man tidigare kunnat förlita sig på dem som barnvakt och dylikt.

Inom familjesystemet finns också så kallade subsystem (Payne, 2008). Exempel på sådana är föräldrasystemet och barnsystemet. I en väl fungerande familj är dessa subsystem tydliga men öppna för interaktion. Om gränserna är diffusa och man har svårt att skilja systemen åt, eller om de är för stela och inte kan interagera med varandra uppstår också problem. När det gäller föräldrar och barn så är det viktigt att föräldrarna är just föräldrar och tar ansvar för barnen. Men förhållandet får inte bli för stelt, ett bra utbyte mellan systemen ger en god relation och om det fungerar bra inom familjen har man lättare att anpassa sig till förändringar som sker i de yttre systemen (Lundsby m.fl., 2010).

4.3 Kommunikationsteori

Ordet "kommunikation" kommer av latinets "communicatio", vilket betyder "ömsesidigt utbyte" eller "överföring av information". Med "information" menas tankar, budskap, fakta, känslor, åsikter, värderingar, osv. Kommunikationsteori handlar om hur informationen överförs mellan en avsändare och en mottagare. Den tar upp de inblandade parternas roller, hur en överföring mellan dem kan ske och vilka hinder som kan uppstå. Kommunikationssätten använder vi för att föra över information mellan varandra (Payne, 2008).

I Familjeterapins grunder av Lundsbye m.fl. (2010) definieras kommunikation som mellanmänsklig, alltså direkt kommunikation mellan en sändare och en mottagare där återkoppling sker direkt. Budskapet kan förmedla olika saker, tankar, känslor, värderingar mm. De behöver inte vara avsiktliga eller medvetna.

Alla budskap som sänds tolkas av mottagaren. Om avsändaren säger ordet "katt" så kan ordet beteckna en massa olika katter. Tolkningen blir budskapet. Mottagarna tolkar budskapet på olika sätt, men avsändaren vet inte så mycket om detta. Om kommunikationen blir dubbelriktad kan man få feedback, och på så vis kan avsändaren få veta hur mottagaren uppfattade budskapet. Avsändaren kan då komplettera med ny information om budskapet inte gått fram ordentligt.

Kommunikation sker ständigt vid varje mänskligt möte, vare sig vi är medvetna om det eller inte. Hur vi tolkar icke-verbal kommunikation beror till stor del på vilket sammanhang vi befinner oss i, gråter någon av sorg eller glädje till exempel (Lundsbye m.fl., 2010).

De ord vi använder oss av har olika betydelse för oss. Lundsbye m.fl. (2010) tar upp exemplet mor, där det hos vissa förknippas med värme och närhet men hos andra med avståndstagande och kyla. Moder är något vördnadsfullt och morsa lite skämtsamt och mer respektlöst. Payne (2008) skriver att vi alla har egna inre regler för hur vi bearbetar information. Han menar att vi därför uppfattar olika saker som viktiga eller mindre viktiga och vi sorterar bort onödig information, så kallad selektiv perception. Detta gör att även den verbala kommunikationen för oss kan vara svår att tyda (ibid). I sitt sammanhang kan man förstå meningen och i och med att man interagerar med varandra så kan man förklara sig, men det finns utrymme för misstolkningar. Att ett ord har olika betydelse för människor är en källa till problem. (Lundsbye m.fl., 2010)

Payne (2008) skriver att all kommunikation inte är verbal. Vi kommunicerar ständigt, även tystnad eller frånvaro är en form av kommunikation som andra tolkar. Han förklarar också att icke-verbal kommunikation bland annat är hur vi använder kroppen, hur nära vi sitter eller står, gester och miner. Merparten av all kommunikation bildar mönster. Människor vänjer sig vid förutsägbara sätt att kommunicera och man förväntar sig att mönstret upprepas. Detta utgör grunden för hur relationer ser ut. Enligt Payne (2008) har kommunikationen alltid ett innehåll, men i en relation kan den icke-verbala kommunikationen ändra eller förstärka innebörden. Kommunikationsmönster ger ofta uttryck för makt, dominans och underordning. Presentationen av innehållet ger ett förslag på hur rollerna i relationen ser ut. Lundsbye (2010) ger i sin bok ett exempel på hur detta kan se ut. Kvinnan som utbrister "Klockan är sju" till mannen som ligger i sängen, menar egentligen "nu kommer du försent till jobbet igen, måste den där jäkla klockan ringa i en halvtimme innan jag till slut måste gå in och säga till dig för att du ska lyfta på röven och ta dig iväg till jobbet? Varenda morgon är det likadant. Att det alltid är jag som ska ta hand om allting här hemma!"

5. TIDIGARE FORSKNING

5.1 Informationssökning

Att tidigt börja med litteraturinsamling rekommenderas eftersom det ger forskaren en överblick över kunskapsläget samt gör det enklare att specificera området som avsetts studeras. Det kan även bidra till att forskaren bättre kan koppla resultat till teori. Faran med att tidigt göra en omfattande litteraturgenomgång kan vara att vi indoktrinerar i redan fastställda teorier och påståenden (Larsson 2005).

Vi har gjort sökningar i bibliotekens databaser Libris, Gunda, Gupea, samt på Google. Vi har sökt efter orden svärmor, svärdotter, svärföräldrar på svenska och på engelska, både enskilt och kombinerat samt med och utan orden studier, problem och konflikter. På Google får vi väldigt många sökträffar, eftersom många skriver om sin svärmor i bloggar och forum. Däremot får vi inte lika många träffar när vi lägger till ordet studier eller forskning i sökfältet. På Libris får vi 51 träffar där endast ett par stycken är av intresse för vår studie. Gör vi samma sökning på engelska får vi 97 träffar, varav endast ett fåtal är relevanta.

De sökträffar vi fick på Google ledde oss bland annat till en stor studie i Japan som visade på ökad stress hos kvinnor som bodde med sina svärföräldrar. 91000 kvinnor och män deltog i studien under 14 år. De kom bland annat fram till att framförallt kvinnorna blev stressade av att bo tillsammans med svärföräldrarna och att deras risk för hjärtsjukdomar ökade. Anledningen till den ökade stressen berodde på de olika rollerna de blev tvungna att upprätthålla (Daily Mail, 2008).

Det finns mindre studier om särskilda grupper av kvinnor och deras svärmödrar såsom indiska, afroamerikanska och sunnimuslimska kvinnor. I indiska hushåll står gränserna för hierarki och auktoritet klara. De formar de komplexa familjerelationerna strukturellt och psykologiskt för att skapa och bibehålla harmoni i familjen. Familjemedlemmar socialiseras in för att acceptera auktoriteten hos dem som är rankade över dem i hierarkin. Generellt rankas äldre högre än yngre och män högre än kvinnor. Familjens döttrar kräver formell respekt av sina bröders fruar och modern i hushållet bestämmer över svärdottern. Bland vuxna i en familj har den nyaste svärdottern minst auktoritet (Country data, 1995).

5.2 Konflikterna kring svärmor

Kalle Bäck, professor i historia vid Stockholms universitet, har forskat om svärmorsproblematiken i Sverige från mitten av artonhundratalet till slutet av andra världskriget då många fortfarande bodde ihop som storfamiljer på landet. Bland annat fann han att det är relationen mellan svärmor och svärdotter som orsakar mest konflikter. Han beskriver i sin bok ”Den besvärliga svärmodern – myt, nidbild eller verklighet” (1999), svärdotterns beroende av svärmor i storfamiljskulturerna tidigare i Sverige och talar om den ofria ställningen för svärdöttrarnas del. Bäck beskriver också hur det varit och fortfarande ibland är i andra delar av världen, ”I den arabiska världen, liksom i asiatiska länder som Indien, Kina och Japan hade svärmodern en synnerligen stark ställning i familjen. På många platser - särskilt på landsbygden - lever detta förhållande fortfarande kvar. I Kina hade en ung, gift kvinna långt större förpliktelser gentemot sin

svärmor än sin man och i Japan var olydighet mot svärmor tillräcklig skilsmässogrund i hundratals år.” (Bäck, 1999, s.23).

De mest spänningsfyllda temana mellan svärmodern och svärdottern var historiskt mannen, barnuppfostran och hushållet och det gemensamma kvinnoarbetet. Båda kvinnorna hade gemensamt intresse och kunnande inom området, och de blev konkurrenter om territoriet. Även männen hade ett gemensamt territorium, men de hade även offentliga arenor utanför hemmet att engagera sig i. Idag är barnen den främsta orsaken till konflikter, sedan mannen och sist hem och hushåll. Det är än idag kvinnan som tar det största ansvaret för dessa områden, varför det också blir hon som får skulden för dem (Bäck, 1999).

Förändring och delaktighet i svärmoderns roll

John Gottman är en ledande samlevnadsforskare i USA. Även han har studerat relationen mellan svärdotter och svärmor. Han menar att i takt med att de lär känna varandra upptäcks de skillnader som finns i värderingar, personligheter och livsmål. Motsättningar beträffande mer övergripande livsfrågor som etik och moral, könsroller, politisk hållning och religiösa värderingar. Man märker oftast av dessa konflikter tidigt i förhållandet, men de tenderar att göra sig särskilt påmind vid viktiga förändringar i familjens liv, som barnens födelse, uppbrott från hemorten mm. Det är heller inte ovanligt att det blir värre när svärföräldrarna blir äldre och behöver mer och mer hjälp från den yngre generationen (Gottman, 2002).

Fram tills barnens födelse finns det en distans accepterad av båda parter. När barnbarnen föds förändras relationen då svärmor också får rollen som farmor. Hon får ett större intresse av att vara delaktig. I denna fas i kvinnans liv finns ett behov av någon att vända sig till, oftast hennes egen mor. Även svärmor kan spela rollen som rådgivare, men det är lättare att hålla distansen och säga ifrån när råden blir för många mot sin egen mor än mot svärmor. Detta beror på att man redan klargjort gränserna med sin mor under hela uppväxten till skillnad från svärmor som i jämförelse är en ny bekantskap (Wrangsjö, 2009). Det finns en hypotes att ju mer jämställd mannen är och ju mer han är hemma med barnen desto mer får farmodern vara delaktig, då det är enklare att fråga sin egen mor än svärmodern (Ica Kuriren, 2009).

Tomma boet-fenomenet, en fråga om frigörelse

Wrangsjö (2009), docent i barn och ungdomspsykiatri, skriver om att konflikterna kring svärmor ofta handlar om en stark generationsöverskridande koalition, det vill säga att mor och son står varandra mycket nära, och sonen tar hellre sin mors än partnerns parti vid tvister. Den starka bindningen mellan mor och son kan bero på “tomma boet”-fenomenet, vilket uppträder tydligast när det sista, ofta det yngsta, barnet lämnar hemmet. Föräldrarnas egen parrelation har i flera år fått träda åt sidan för att ge barnen plats och det uppstår en tomhet i relationen när sista barnet lämnar hemmet för att påbörja sitt eget liv. Fenomenet kan ytterligare förstärkas om svärmodern är ensamstående, samt beroende på hur hon förhåller sig till sina vuxna barn.

Även Bäck (1999) skriver om mannen som konfliktorsak. “Den begränsade forskning som hittills gjorts [...] när det gäller svärmorsrelationer pekar entydigt på att det är hos mannen, som grundorsaken till det dåliga förhållandet mellan

hans mor och hans hustru är att finna” (Bäck, 1999, s.18). Han förklarar detta genom mannens barndom, den första förälskelsen till modern, insikten om att hon redan är upptagen, den andra insikten om att han inte heller kan bli som hon då hon är kvinna och han ska bli man. Modern är ouppnåelig både som kärleksobjekt och som identitetsobjekt.

Bäck (1999) menar att många pojkar inte klarar av att genomföra frigörelseprocessen och en omedveten bindning till modern blir kvar. Det är anledningen till att männen fortfarande i vuxen ålder har svårt att dra gränser, hävda sin integritet och säga emot modern på ett naturligt sätt. Effekten ökar ytterligare om mannens far varit mentalt eller fysiskt frånvarande under hans barndom, så att han inte heller funnit en manlig identitetsbild och gemenskap. Kvinnorna slipper denna problematik då de kan identifiera sig med modern, och det blir inte lika stora effekter av den första förälskelsen i fadern, då modern är den som är viktigast för och närmast barnen (ibid.).

Gottman (2002) skriver om mannens dilemma, han önskar att hustrun och modern kunde komma bättre överens, han älskar dem ju båda och vill inte behöva välja sida. Ofta ikläder han sig rollen som fredsmäklare och överslätare, vilket inte på något sätt hjälper situationen, snarare tvärt om.

Enligt Gottman (2002) är enda lösningen ur detta dilemma att mannen tar sin hustrus parti. De måste skapa en vi-känsla, det är äktenskapets mest grundläggande uppgift. Han måste göra klart för sin mor att hustrun kommer först, det är deras hem och inte hennes. Numer är han först och främst make och därefter son (ibid.).

Normer och traditioner

Psykologen Terri Apter (2009), har forskat under 20 år och har bland annat intervjuat 163 personer för att studera förhållandet mellan kvinnor och deras svärmödrar. Hon upptäckte att mer än 60 % av kvinnorna hade upplevt att friktion med deras svärmor hade orsakat dem långtidsstress. De viktigaste faktorerna var barnavård och hushållsarbete.

“Conflict arises when the newcomer and the more experienced matriarch wrestle over whose way is best. There's a concern that the values and norms of a different culture will take your son and your grandchildren away from the values and norms embedded in your own family. Sometimes this is an obvious concern about ethnic differences or religious differences” (Apter, 2009).

Svärmmodern är rädd att hennes familjs normer och seder ska dö ut i och med att det ofta är kvinnan som bestämmer över sådant. Svärmödrarna känner sig utfrysta, svärdöttrarna säger att deras svärmödrar är avundsjuka på deras relation med sonen. Ett av de vanligaste klagomålen från svärdöttrar är att svärmor kräver för mycket uppmärksamhet (ibid.).

Gottman (2002) skriver att det är viktigt att mannen står på hustruns sida, de måste skapa sina egna familjetraditioner och egna värderingar och sin egen livsstil. De har rätt att kräva att föräldrarna respekterar deras val (ibid.).

6. RESULTAT OCH ANALYS

I följande kapitel kommer vi att presentera och analysera resultat från enkätstudien. Först presenteras respondenternas bakgrund. Sedan följer ett avsnitt med de faktorer som orsakar missnöje och konflikter i relationen mellan svärdotter och svärmor. Därefter går vi in på hur konflikterna hanteras och vilka strategier som är mest förekommande. I den delen har vi valt att utgå från modellen om konfliktstrategier (på sidan 10) för att analysera vår empiri. Vi hoppas att detta ger en överblick och en röd tråd i analysen. I det sista avsnittet avhandlar vi de faktorer som tycks öka möjligheterna för en bra relation till svärmodern.

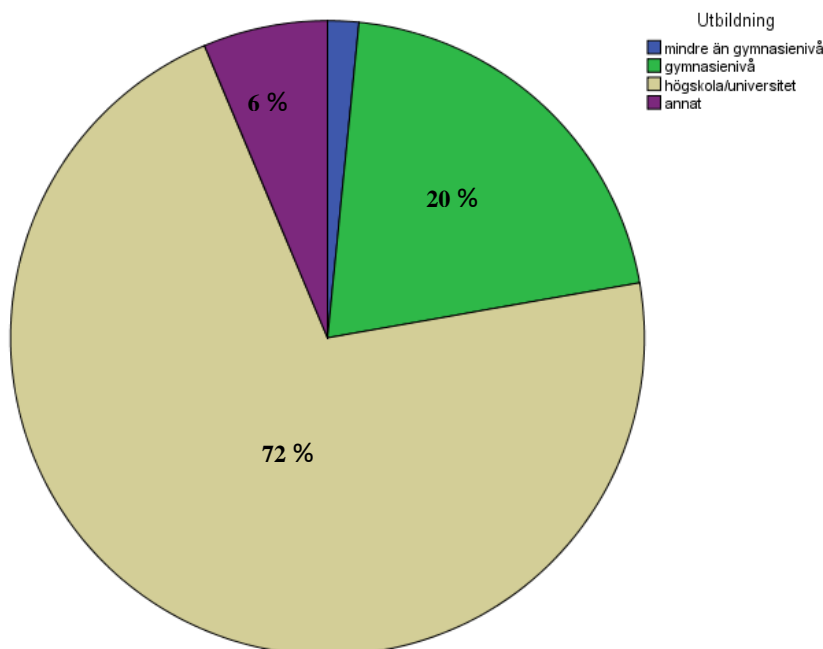
När det gäller de citat som vi använt oss av i vår resultatdel har vi valt att justera språk- och stavfel för att de skulle bli enklare att ta till sig.

6.1 Respondenternas bakgrund

Våra respondenter är i åldrarna 22-59, med en medel- och medianålder på 34 år. Alla respondenter, förutom en, är sambo eller gift. Deras parrelationer har varat mellan ett och 40 år, medianåldern för förhållandet är tio år. 49 % har varit tillsammans mellan sju och tolv år. 47 % har två barn, medan ungefär hälften så många har ett barn, 20 % har tre barn och bara 3 % har fyra barn.

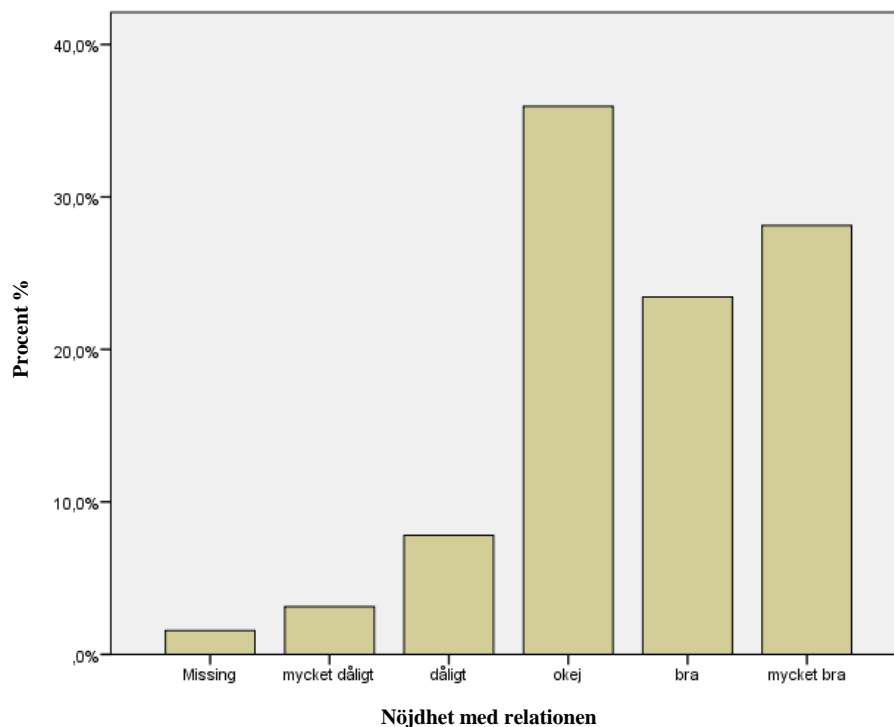
72 % har högskoleutbildning, 20 % har gymnasiekompetens, 6 %, har annan utbildning och endast 2 % har lägre utbildning. Alltså har vårt urval en överrepresentation av kvinnor med högre utbildning.

Diagram 1. Utbildningsnivå i %

Alla utom en är svenskfödda. De flesta uppger att de bor antingen i en småstad (39 %) eller en storstad (38 %), resterande 23 % bor i en by, på landet eller i tätort.

Diagram 2. Svärdotterns nöjdhet med relationen till svärmor

28 % har svarat att relationen är mycket bra, 25 % har att relationen är bra, 36 % har angett att de har en "okej" relation till sin svärmor, 8 % dåligt och 3 % mycket dåligt. Ordet okej kan tolkas både som bra och dåligt, men under analysen av de övriga svaren kan vi utläsa att de som svarat att de har en bra relation ändå har det bättre än de som svarat okej. Det innebär att de som har en bra eller mycket bra relation utgör 53 % medan 47 % upplever missnöje i någon grad.

6.2 Konfliktskapande faktorer

I vår enkät frågade vi om det fanns några ämnen som var särskilt känsliga att tala om med svärmodern och vilka dessa i så fall var. 44% svarade nej på den frågan. En del av dessa har dock i andra frågor beskrivit att de inte talar med sin svärmor alls, eller att de håller relationen på en så yttlig nivå att de inte ens tänkt tanken på att tala om frågor som skulle kunna skapa oenighet. De 28 personer som uppgett att de inte haft några konflikter med sin svärmor eller där det inte finns några svåra ämnen att tala om kan även redan ha utvecklat bra sätt att hantera och lösa konflikter på. När vi jämför deras svar med vad de svarade på frågan om de har löst några konflikter, ser vi bland annat att de löser konflikter och oenigheter som kommer upp löpande. Alternativt beskriver de att konflikterna ligger under ytan och att de medvetet hålls kvar där. Vi kan därmed konstatera att flera av de som svarat nej faktiskt haft konflikter, men att de inte anser att de har några konflikter just nu.

Temor som skapade konflikter var exempelvis barnuppfostran, distans, hushållssysslor, sjukdomar, känslor, beteende, alkoholism, pengar, tro, jobb och familjerelationer och svårigheterna att tala om dem.

6.2.1 Barnuppfostran

Den enskilt oftast förekommande känsliga frågan var barnuppfostran.

"Barnuppfostran!"

"Ja, gränssättning när det gäller vad vårt äldsta barn får göra hos dem. De tycker nog att vi är lite för hårda i vår uppfostran."

"[...] Ditt hem - du bestämmer på samma sätt som i hennes hem - hon bestämmer."

"Även detta med regler och rutiner är svårt då hon inte tar in det vi säger."

Det framkommer i resultaten att det är när barnen föds som relationen till svärmodern förändras, antingen till det bättre eller till det sämre.

"I början pratade hon knappt med mig och var inte alls intresserad av att lära känna mig, men det är helt annat nu sen vi gift oss och skaffat barn"

"Det har blivit svårare efter att barnen kom, då jag har blivit mer bestämd i mina åsikter och är sträng om vad som gäller mina barn. Hon har svårt att acceptera att hon inte får göra som hon vill när hon träffar barnen. [---]."

I samband med att vi frågade vilka ämnen som är känsliga att ta upp med svärmor, undrade vi även vad respondenterna tror att det beror på. Flera respondenter talar om gränser och olika erfarenheter av barnuppfostran. En nämner att hennes sätt är betydligt försiktigare än svärmoderns och att hon gör det medvetet för att hon inte vill att hennes barn ska behöva uppleva samma saker som hon själv gjort.

Eftersom även tidigare forskning (Apter 2009; Bäck 1999) pekat på att barnuppfostran är den faktor som rör upp mest känslor mellan svärmodern och svärdottern ställde vi även en fråga om huruvida paret tillsammans talat om barnuppfostran. De allra flesta har på frågan svarat att de gjort det, flera redan innan de skaffade barn och att det är en ständigt pågående diskussion mellan parterna.

"Vi började prata om det redan innan vi fick barn, vilket var en nödvändighet då vi har väldigt olika erfarenheter med oss."

"Vi pratade om vår syn på uppfostran redan innan vi skaffade barnen, i det mesta är vi överens men eftersom jag är den som är hemma med barnen till 90 % så har jag ett annat perspektiv vilket kan göra att vi ibland blir oense."

"Ja, vi har nog en lite gammalmodig uppdelning, det är oftast jag som handlar, lagar mat, städar osv. Inte det att han inte gör det, men ansvaret ligger hos mig."

"Jag har mest åsikter skulle jag tro. Jag har läst mer och pratar mer med vänner som har barn om uppfostran. Det lilla vi pratat om är vi nog rätt överens i alla fall."

I de flesta fall delade paren på ansvaret för barnen, men vi kan tydligt utläsa att kvinnorna ofta tar ett mer övergripande ansvar och är de som har både fler och tydligare åsikter och mer aktivt tar initiativ till att diskutera ämnet. Många skriver också att det stora ansvaret för barnen naturligt fallit på dem då de har varit föräldralediga. Flera pappor har också varit föräldralediga, dock saknas kommentarer om att de skulle tagit mer ansvar under den tiden eller för den sakens skull.

Våra respondenter skriver att de har fler åsikter än mannen och att de är mer aktiva i att lära sig mer om barnuppfostran. De diskuterar ämnet med väninnor och tar reda på när och hur man ska göra. Flera respondenter uttrycker även en önskan om att mannen skulle engagera sig mer. Kvinnan framträder också som den som sätter upp regler för barnen, medan mannen mer är en *lekpappa*, kvinnan får mer eller mindre frivilligt ta den tjtatiga och uppfostrande rollen.

”Det är väl jag som har flest åsikter om de större sakerna som rör barnen ex. när bilbarnstolen skall vändas... ålder för att vara själv i trädgården...”

”Jag, mamma, är den lite strängare medan han, pappa är mer "lek"-pappa även om vi i huvudsak delar på ansvaret.”

Hushållsarbete och fördelningen i hemmet

Även när det gäller hushållsarbete anger de flesta att de har ett delat ansvar eller att kvinnan tar mer ansvar, ofta eftersom hon varit eller är föräldraledig. Ansvarsområdena beskrivs ofta som traditionella. Kvinnan har mer ansvar inomhus med mat, städning och tvätt, medan mannen tar hand om bil, renovering och trädgård.

”Innan vi fick barn ville min man att jag skulle vara "hemma mamma", eftersom hans mamma hade varit det”

“Jag har ansvar för tvätt, min man för disk. Annars tar vi gemensamt ansvar. Lagar nästan alltid mat tillsammans, annars är det min man. Jag är den som har koll på när sängkläder och sånt behöver tvättas.”

“Jag har ofrivilligt blivit en arbetsledare i hemmet men vi jobbar nu på en metod där vi gemensamt skriver listor på vad som behöver göras och sen bockar vi av den listan. Men jag är utsedd till chef även om jag försöker bli av med rollen.”

Analys och reflektioner

Att det finns flera faktorer som kan skapa konflikter är tydligt men barnuppfostran är en särskilt återkommande konfliktorsak. Enligt Lennéer Axelson (1996) ökar stressen och därmed konfliktkänsligheten när barnen föds. Det är också då som svärmor får ett större intresse av att vara delaktig. Med tanke på detta är det inte så märkligt att konflikterna ofta ökar då.

Gränssättning är ett centralt tema i barnuppfostran. Cronqvist (2008) talar om regler för barn hemma och hos farmor. Småbarnsföräldrar idag har fler gränser att hålla än vad som fanns förr. Barn idag ska inte få äta sötsaker eller se för mycket på tv, utan engageras i utvecklande aktiviteter. Reglerna behöver inte se likadana ut hos farmor, vilket inte behöver vara ett problem för barnen. De har en förmåga

att acceptera olika regler i olika sammanhang. Det är ofta vi vuxna som ser det som ett problem. Om barnen däremot tillbringar så mycket tid med farmodern att hon får en uppfostrande roll bör man sätta sig ner och tala igenom vilka regler och gränser som ska gälla (ibid.).

Den engelska psykologen Terri Apter (2009) skriver att konflikter ofta uppstår eftersom kvinnan i förhållandet är den som har huvudansvaret för barnuppfostran. Så är det också i vår studie. Kvinnan för vidare sin familjs normer och seder i större utsträckning än mannen gör. Enligt Apter (2009) gör detta att svärmodern är rädd att hennes egen familjs normer och seder ska dö ut. "There's a concern that the values and norms of a different culture will take your son and your grandchildren away from the values and norms embedded in your own family," (Apter, 2009). I vår enkät har 66 % av respondenterna uppgett att de bestämmer hur högtider ska firas tillsammans med sin man, 19 % att de gör det själva, medan det endast i 3 % är mannen som bestämmer.

Systemteoretiskt kan man tänka sig att förklara detta genom att det nya familjesystemet har mer ömsesidigt utbyte och feedback med kvinnans ursprungliga familjesystem än med mannens ursprungliga familjesystem. Om kvinnan har frågor vänder hon sig oftare till sin egen mamma och frågor om råd än till svärmor. Detta kan medföra att mannens mor känner sig utanför.

Saker som drabbar oss känslomässigt gör ett starkare minnesintryck än rent faktamässiga händelser. Detta innebär att vi minns konflikter som engagerat oss känslomässigt längre. Det syns tydligt i vår studie där många har uppgett att svärmor har åsikter om deras sätt att uppfostra barnen eller gör påpekanden om den egna personen. Bäck (1999) skriver att män sällan hamnar i dessa känslokonflikter då deras konflikter oftare ligger på ett mer faktabaserat och praktiskt plan. Han beskriver detta genom det historiska exemplet där sonen och svärfadern kunde diskutera ämnen som plöjning av åkern, som svärfadern hade längre erfarenhet av, men svärsonen kanske nyare kunskap. Männens löser sina tvister på ett mer sakligt sätt, till skillnad från kvinnornas strider om barnuppfostran och hushållsgöromål, som istället handlar om självrespekt och heder, vilket påverkar oss på ett mer känslomässigt plan (ibid). Detta ser vi som en anledning till varför så många kvinnor uppgett just barnuppfostran som ett känsligt ämne. Det finns visserligen en rikhaltig flora av pedagogikböcker om barnuppfostran, men oavsett vilken metod du anammar är sättet du gör det på mycket nära förknippat med din person.

Bäck Wiklund (2010) skriver om problemet med kvinnors ansvarstagande. Även om männen idag tar ansvar för barn och hushåll i större utsträckning, så kvarligger det övergripande allomfattande ansvaret hos kvinnan. Hon släpper inte ansvaret även om hon arbetar, hon vet var barnen befinner sig, ringer och kollar, vet när nästa BVC-tid är, när naglarna senast klipptes osv. Detta skapar en hög stressnivå hos mammorna som inte sjunker i och med arbetsdagens slut, snarare stiger den när de kommer hem till hemmets krav (ibid.).

Resultaten i vår studie går helt i linje med vad Bäck Wiklund beskriver. Att kvinnorna tar större ansvar för barnen och uppfostran kan dessutom skapa konflikter med svärmor. 12 % av respondenterna har påtalat att barnuppfostran är

det som skapar konflikt mellan dem och en anledning kan vara att svärmor och svärdotter har olika uppfostranssätt. Familjerådgivaren Lena Cronqvist (2008) beskriver att mor- och farföräldrarnas välvilja lätt kan landa fel. Deras goda råd till de nyblivna föräldrarna tas istället som kritik, det bästa är att istället uppmuntra dem och tala om hur duktiga de är.

Inom systemteorin talas det om olika roller. Dessa varierar beroende på relationen. När modern blir svärmor ändras hennes roll från att vara direkt uppfostrande och omvårdande till att vara en bifigur på detta område i rollen som svärmor. Graden av delaktighet bestäms av förhållandet till både sonen och svärdottern och hur kommunikationen dem emellan ser ut. Finns det en öppen kommunikation finns det möjlighet att bygga vidare på relationen när rollerna förändras även om det krävs en omställningsfas.

6.2.2 Närhet och distans

Närhet och distans är en viktig dimension i alla mänskliga relationer och dess dynamik (Stierlin, 1989). Relationen mellan svärmor – svärdotter är inget undantag. Vi frågade våra respondenter hur långt ifrån sin svärmor de bor, samt hur ofta de träffas eller har kontakt på andra sätt såsom via telefon och mail för att på så sätt kunna se om det fanns något samband mellan avstånd, kontakt och huruvida man har konflikter eller inte.

Det finns flera exempel på konfliktynamik när geografiska avståndet är stort eller relativt stort.

”Eftersom vi inte bor så nära och inte träffas jätteofta blir det inga slitningar.”

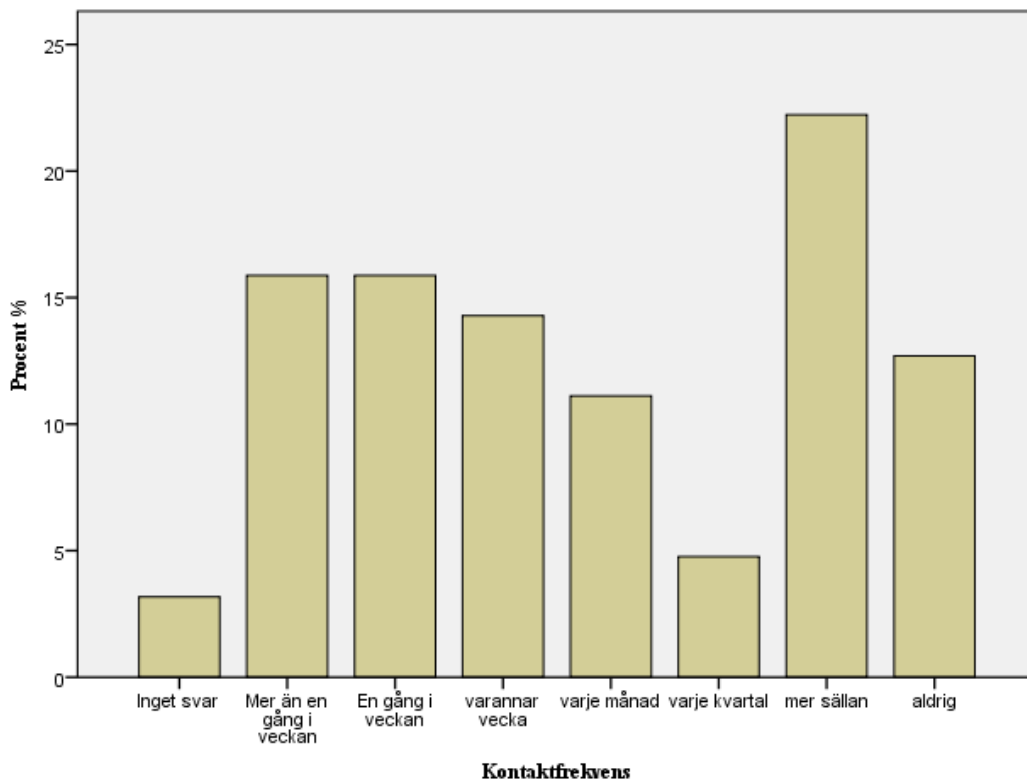
”Vi kan ha väldigt trevligt tillsammans men oftast måste jag skärpa mig då för att orka med. Det som är ett stort problem är att hon sover hos oss när vi ses vilket gör att hon kommer för nära.”

”Bodde närmre varandra förr och sågs mer. På ett sätt är det skönt nu att få mer distans och är inte särskilt sentimentalt/dramatiskt lagd. Det är däremot hon mellan varven. Hon tycker det är jättejobbigt att vi numera bor så långt bort (jag som ville flytta närmare mina hemtrakter efter många år i "exil".)”

”Det skulle definitivt kunna vara bättre om vi sågs lite oftare och om de prioriterade vår familj lite mer och inte bara de som bor närmare dem själva”

Vi undrade om sannolikheten för konflikter är större om man ses ofta. Gör ett större avstånd mellan svärmor och svärdotter att man ses mer sällan och att man då kan ignorera små meningsskiljaktigheter som kunde blivit stora konflikter om man sågs ofta?

Diagram 3. Hur ofta svärmor och svärdottern har kontakt med varandra

Några respondenter beskriver att både den geografiska distansen till svärmor och hur ofta de möts spelar roll för om det uppstår konflikter. Vi har därför sökt ett statistiskt samband mellan distansen och hur nöjda svärdöttrarna är med relationen till sin svärmor, samt hur ofta de har kontakt och om de har konflikter. Vi fann inga statistiskt signifikanta samband här. Vid korrelation av kontaktfrekvensen mellan svärmor och svärdotter, och relationen fanns däremot ett litet negativt samband på -0,5 (Greasley, 2008). Detta innebär att respondenterna var nöjdare ju oftare de hade kontakt med sin svärmor.

Analys och reflektioner

Lenneér-Axelson (1996) skriver att toleransen för den andras olikhet testas i kontinuiteten och intensiteten i både par och vänskapsrelationer. Detta borde innebära att de svärdöttrar som träffar sin svärmor oftare även har fler konflikter med henne. Att vi inte kunde hitta ett sådant samband kan bero på vilka konfliktstrategier som används av både svärmor och svärdotter. Enligt sunna förnufts tolkning (Kvale & Brinkmann, 2007) tänker vi att det även kan vara så att svärdöttrarna har mer kontakt med sin svärmor ju mer nöjda de är med relationen till henne. En mer frekvent kontakt kan också lättare leda till att man kan reda upp vissa oenigheter alternativt bli tryggare med varandra. Vi återkommer till detta tema längre fram.

En hög kommunikationsfrekvens med svärmodern innebär ett större utbyte av energi mellan systemen (Payne, 2008). Hur ofta man hörs av behöver däremot inte säga något om innehållet i kommunikationen. Man kan talas vid varje dag och bara prata väder och vind eller höras av varje halvår och diskutera mer betydelsefulla saker. Hur länge man ses kan också vara faktor i

konfliktdynamiken (Stierlin, 1989). Måste man övernatta hos varandra kan umgänget bli för intensivt och kännas påtvingat. Man får inte tillräcklig distans för återhämtning. Man kommer in i varandras privata sfär där allting ställs på sin spets. Vi kan störa oss på varandras beteenden och vanor, småsaker som man alltid gör på ett särskilt sätt som den andra gör annorlunda.

6.2.3 Förväntningar och rollkonflikter

På frågan ”Vilka behov uppfyller svärmor för er?” har de flesta skrivit att svärmor hjälper till med barnvaktning och avlastning i hemmet. Men det finns även svärmödrar som hjälpt till med renovering eller ekonomiskt. En del ser svärmor som en naturlig del i familjen och familjenätverket.

Vi har sett närmare på sambandet mellan hur nöjd man är med relationen till sin svärmor och vad man önskar att hon kunde göra ytterligare för dem. Att träffas och umgås mer verkar vara det största önskemålet, tätt följt av rollen som barnvakt.

”Vi skulle vilja ha henne som barnvakt oftare. Hon brukar ibland laga mat när hon kommer på besök och hon har hjälpt oss måla om. Annars tycker jag nummer ett är behovet av att träffa familj och ha trevligt tillsammans.”

”Barnvakt - ibland.”

”Min man och till viss del jag behöver såklart hennes bekräftelse.”

”Vet inte. Det är en oerhört egoistisk person o jag kan inte ändra på henne. Hon har aldrig under alla år erbjudit sig att komma till oss i stan o avlasta ett par dagar. Det är alltid något annat som gör att det inte funkar. Boule, vinklubb, resor, teater.”

Hon verkar också vara viktig för kontakten med andra inom familjen och släkten, något av spindeln i nätet. Några påpekar också att hon är viktig för barnen och att dessa gillar henne.

”Hon är också en viktig länk mellan min mans syskon(...).”

”Känsla av tillhörighet till större sammanhang för oss och barnen.”

”Känslomässigt stöd - någon att dela glädje, oro osv över barnen med.”

”Sällskap - vi gillar henne.”

Det finns även svärdöttrar som beskriver svärmodern som en extramamma, då relationen till deras egen mamma inte fyller de behov som finns av känslomässigt stöd, råd etc. Inte minst värderas svärmodern högt som farmor till barnen, varför många kan tänka sig att göra stora eftergifter.

”När man behöver en mammafigur som lagar god mat, någon man kan ta en grogg med, någon man kan få tröst av”.

”Vi behöver henne för våra barn. Farmor och farfar har en stor roll i deras liv och jag skulle aldrig vilja se att det ändras”

”Hon ställer upp för oss när vi är sjuka och behöver hjälp med barnen. Det har hänt att hon har kommit hit och hjälpt oss med det. Det är dock i nu läget mer ekonomisk hjälp vilket vi ibland behöver vilket gör det svårt för oss när vi är beroende av henne på ett sätt. Våra barn är väldigt glada i henne så att vi försöker få det att fungera.”

Analys och reflektion

Vi kan se att de som uppgett att de är mycket nöjda med sin svärmor också skriver att hon redan gör allt och lite till för dem. Vi kan också tydligt se att ju mindre nöjd man är desto fler önskemål har man om vad svärmor kunde göra för familjen. Ett återkommande tema både bland de som var nöjda och de som missnöjda, var att man ville att svärmor skulle hälsa på och höra av sig oftare. Det var dock vanligare bland de missnöjda än de som beskrivit att de har en mycket bra relation, vilket vi också hade förväntat oss.

Behoven och önskemålen om vad svärmor kan tänkas hjälpa till med kan även tolkas som förväntningar förknippade med den specifika rollen. När den förväntade funktionen inte uppfylls talar vi om rollkonflikt. Hon har flera roller i relation till svärdotter men det är i rollen som farmor som de flesta förväntningarna ligger. Lennéer Axelson (1996) skriver att ju mer osäker man är på sin roll, desto mer hotande blir andras olikheter. För att förebygga rollkonflikter är det bra att vara öppen gentemot varandra om vad man förväntar sig. Cronqvist (2008) menar att vi alla har en föreställning av hur far- och morföräldrar bör vara. Vi har förväntningar på vad de ska göra för oss och när dessa inte uppfylls blir vi besvikna. Hon talar om att dagens mor- och farföräldrar inte längtar efter barnbarn på samma vis som förr. De vill njuta av att äntligen vara fria från egna barn och göra saker för egen del, när och så länge de kan (ibid.).

Vi lever längre och längre och är friskare längre tid än vi var förr. När man går i pension är det alltså många år kvar att leva och dessa väljer alltfler att spendera genom att aktivera sig med sådant som man tycker om. Amelia Adamo har myntat uttrycket ”vuxenröja” vilket innebär att när man blir äldre kan man också gå på pub, disco, café och helt enkelt roa sig. Många väljer att resa eller skaffar sig tidsödande fritidsintressen, t.ex. golf, för nu finns tiden för det. Det gör att far- och morföräldrar idag inte finns där för barnbarnen på samma sätt som förr i tiden. Det betyder inte att de inte finns där för dem, men relationerna kan se annorlunda ut. Cronqvist (2008) menar att det skapats en konflikt mellan den äldre generationen och deras önskan att göra det de vill och förväntningarna från barn och barnbarn. Mor- och farföräldrar kanske inte har tid på samma sätt att passa barnbarnen som den yngre generationen förväntar sig då många svärföräldrar förvärvsarbetar själva. Många väljer att bo nära någon av föräldrarna just för att kunna utnyttja möjligheten till hjälp med barnen. Om de då väljer att ge sig ut och resa efter pensionen kan det uppstå konflikter. Detta är en del av den så kallade motsatta generationskonflikten (Lennéer Axelson, 1996).

Systemteorin förklarar detta genom att förhållandet till den äldre generationen förväntas vara komplementär (Lundsby m.fl., 2010). Småbarnsföräldrar idag är upptagna inte bara med det vanliga som tillhör småbarnsåren. Man har även ett mer eller mindre uttalat krav på sig att aktivera barnen med babysim, babyrytmik, babysalsa och andra sociala aktiviteter. Dock kan mor- och farföräldragenerationen vara lika upptagna med sina egna sociala liv, varför relationen inte blir komplementär som förväntat, utan snarare symmetrisk, och man för liknande egna liv på var sitt håll.

6.3 Undvikande strategi

Ett sätt att hantera konflikter är att helt enkelt undvika dem. Flera respondenter skriver att många frågor är otalbara eftersom svärmodern "aldrig skulle ta en konflikt", eller på olika sätt undviker svåra frågor.

I många familjer är detta en strategi man använt sig av under lång tid, de är uppvuxna i familjer där man inte talar om svårigheter utan istället ignorerar dessa. Undvikandet beskrivs även som en strategi i svärmoderns familj, man talar inte om potentiellt konfliktfyllda ämnen med henne.

"Ingen talar om oegentligheter med henne, inte ens hennes barn. De tiger och hoppas det går över"

"Hennes uppfostran. Hon växte upp i en familj och ett klimat där man inte talade om svårigheter utan istället sopade dem under mattan."

"Familjerelationer på min sambos sida och det förflutna. För att det är tabu att prata om i min sambos familj. De anser inte att det är något att prata om även om jag tycker att det är intressant."

"Att hon började vara genuin och ärlig. Hon har ingen kontakt med sina känslor och är därför inte ärlig i sina relationer."

Det finns olika orsaker till varför man väljer att använda sig av en undvikande strategi.

"Tydligen är svärmor rädd för hur jag ska reagera på hennes åsikter"

"Svårast är ämnen som gör svärmor ledsen... Ömsesidig önskan att skona den andra från svåra och sårande sanningar."

"Jag tror ibland att det är en effektivare konfliktlösningsmetod att dra ett tygstycke över oenigheter och gå vidare. Jag är inte en person som känner mig bekväm i tala-ut-situationer, och jag tror inte det skulle göra någon nytta i vår relation."

Kritik mot och deras egna tankar om svärmor nämndes också av flera respondenter som ett svårt ämne att tala om, ofta i samband med att respondenten är rädd för att såra sin svärmor.

"kritik mot henne - går inte"

”Svårast är ämnen som gör svärmor ledsen, t ex att sonen negativt upplevt hennes handlande under dennes uppväxt.”

Analys och reflektioner

Undvikande konfliktbeteende är den oftast förekommande strategin i vår studie, vilket inte är så konstigt då svenskarna överlag ofta uppfattas som konflikträdsla jämfört med andra. Thylefors (1996) refererar till Daun (1989) som jämfört konfliktundvikande beteende nationellt och internationellt. Han beskriver svensken som konfliktundvikande till en så hög grad att det gränsar till passivitet, oansvarighet och brist på civilkurage. Svensken är istället mer beroende av omgivningens uppfattning och lägger större vikt vid goda relationer till andra (ibid.).

Vi kan i vårt material se att detta ofta är orsaken till det undvikande beteendet. Man vill inte sår den andra. Vissa går så långt att det är svårt att urskilja vad som är deras egentliga åsikter och vad som spelas upp för att behaga andra. Detta försvårar uppbyggandet av relationen eftersom man inte riktigt kan lära känna den andra. Det kan vara klokt att medvetet göra en avvägning över vilka konflikter som är värda att riskera relationen för. Om man inte ses så ofta kanske man kan undvika att ta upp vissa saker, för att inte skada relationen.

Det kan vara både svärmodern och svärdottern som undviker konflikter, eller båda två. Svärdottern kanske är en person som i andra sammanhang gärna talar ut om oegentligheter, men om svärmor undviker dem och drar sig undan kommer svärdottern troligen sluta försöka. Men det kan även vara tvärtom, att svärdottern undviker konflikter, medvetet eller omedvetet. Orsakerna till undvikandet kan vara många.

Många av våra respondenter skriver att de använder sig av denna strategi för att slippa konflikter. Genom att inte tala om problemen och ignorera dem slipper de konfrontationer och bråk. Att de vill slippa detta kan bero på konflikträdsla. Enligt Thylefors (1996) beror konflikträdsla på att man i barndomen inte har kunnat stå upp mot en auktoritär förälder.

Hur vi hanterar konflikter beror även på vilken livsstil vi har. Den tyska psykoanalytikern Karen Horney (1992) beskrev tre olika livsstilar, att ty sig till människor, att dra sig undan från människor eller att gå emot människor. Om du undviker konflikter är du således en människa som drar sig undan från människor. Dessa livsstilar ändras med åldern. Det lilla barnet tjänar på att ty sig till människor och vara kärleksfull, tonåringen revolterar och går emot människor medan den vuxna har lärt sig att klara sig själv och drar sig undan från människor (ibid.). I vår studie kan vi inte se något klart samband mellan ålder och undvikande beteende. Däremot är det fler som skriver att svärmor är undvikande vilket skulle stämma överens med Horney's ovanstående teori. Dock säger vårt resultat inget om hur svärmödrarna själva uppfattar sig, eftersom vi inte frågat dem. De kan mycket väl anse att det är svärdottern som är undvikande.

Utifrån den konfliktteoretiska modellen är undvikande ett sätt man väljer när man varken är mån om sina egna eller andras intressen. (Thylefors, 1996) Det är också de intressena som gynnas av detta konfliktbeteende, alltså inga alls. Ytligt sett kan man tro att undvikande gynnar de andras intressen då de tillåts fortgå med sitt

beteende. En mer långsiktig granskning avslöjar dock inte bara att missnöjet får utrymme att växa, utan även att relationen inte får tillfälle att utvecklas och bli djupare. Genom att inte visa sin riktiga ståndpunkt och på så vis öppna sitt inre för den andra parten ökar man distansen till varandra, även om man utåt sett verkar värna om relationen (ibid.). Thylefors (1996) skriver om relationer där man undviker konflikter, och konstaterar utifrån tidigare studier att lyckliga äktenskap innehåller fler konfrontationer om motsättningar. Paret öppnar upp ämnet och förhandlar sig fram till en lösning och utvecklar sin relation. Samma sak borde gälla relationen till svärmodern, undviker man konfrontationen kan konflikten inte lösas, men kan man mötas och tala om saken finns det förutsättningar att komma vidare. Dock är en svärmorsrelation inte så intensiv som en parrelation, varför man lättare kan undvika konflikter och ignorera det man inte kan komma överens om, särskilt om man inte ses så ofta.

Systemteoretiskt kan man se det ibland ensidiga och ibland ömsesidiga undvikande beteendet som ett relativt slutet system, där kommunikation subsystemen emellan är förbjuden (Lundsbye m.fl., 2010, Payne 2008). Det räcker inte att en familjemedlem har bestämt sig för att något är tabu, utan medlemmarna i familjesystemet påverkar alla varandra. När det finns sådana familjehemligheter och det kommer in en svärdotter som börjar ställa frågor, eftersom hon inte känner till familjemytterna, så påbörjas en process som påverkar hela systemet. Systemets reaktion blir att försöka återställa jämvikten i systemet (ibid.), vilket innebär att hon måste anpassa sig och acceptera att det finns saker man inte pratar om.

Ett sätt att hantera problemet kan vara att inte prata om det hemliga, utan ge sig på svärdottern och rikta energin mot henne istället (Payne, 2008). Om sonen inte lyckats frigöra sig från sin familj kommer detta påverka hans och kvinnans förhållande. Han ställs inför en lojalitetskonflikt och om han inte väljer kvinnans sida kommer paret att få problem med sin relation (Lundsbye m.fl., 2010, Payne, 2008). Mer om lojalitetskonflikt kommer senare.

6.4 Konkurrerande strategi

Konkurrens från svärmors sida handlar oftast om att hon inte vill förlora sin son till den nya kvinnan i hans liv. Vi kan finna exempel på denna strategi i flera av de relationer som svärdöttrarna beskriver i vår enkät. Det förekommer också att svärmodern i sin konkurrens, kritiserar svärdottern.

”Hon anser att jag "tagit sonen från henne". (Detta har hon faktiskt sagt.)”

“Att hon står sina barn otroligt nära och de fortfarande är "beroende" av vad hon tycker.”

”Det har varierat lite över åren, men jag har ofta känt mig kritiserad och nedvärderad. När hon började bli dement blev det faktiskt bättre”

”Jag borde varit mer konstnärlig, längre, smalare... Jag skulle haft ett annat yrke, jag skulle nog helst varit hemmafru så att sonen kunnat göra karriär.. Framförallt så skulle jag inte varit aktivt kristen.”

En annan strategi i det konkurrerande beteendet är att helt enkelt strunta i de regler som paret sätter upp gällande gränser och dylikt. En del har gått så långt att om hon inte rättar sig efter de uppsatta reglerna så är hon inte längre välkommen hem till dem.

”Vi har berättat hur vi vill ha det men hon kör på som hon vill.”

”Vi sätter upp tydliga regler om hur vi vill ha det och om inte hon kan rätta sig efter det så är hon inte välkommen hem till oss.”

Ytterligare en strategi är skuldbeläggande som också är ett återkommande tema. Svärmor använder sig av strategier som får både sonen och svärdottern att känna skuld för att de inte ställer upp som hon önskar. Detta har ibland gått så långt att man slutat umgås ett tag.

”Men det är svårt att sätta upp gränser för en person som t.ex. ringer i oktober och säger: Ni vill förstås inte fira jul med mig i år igen. (Vi har firat alla jular med henne).”

”Eftersom hon varit bra på att skuldbelägga sin son, så har han haft mycket svårt att säga ifrån, i stället har han undvikit att träffa henne under lång tid, särskilt i början av vår relation.”

”Hennes sätt att vilja vara behövd har liksom alltid landat fel. Det har lett till känslomässig utpressning på nåt skumt sätt. Vi hade behövt hennes hjälp med barnen då och då, men allt har liksom alltid varit enbart på hennes villkor. (...).”

”Ställde upp utan att få oss att känna att vi står i skuld.”

”Hjälper till med barnen utan att berätta vilken stor uppoffring det är (alltid SÅ jobbigt att komma pga. jobbet, sambon eller något annat”

Ännu en strategi är att anta en allvetande attityd, att vara en besserwisser, Denna svärmorstyp, som vet bäst och gärna hävdar sina åsikter, förekommer också i vår empiri. Det finns dock motsatta exempel på när svärmor även lyssnar till vad andra har att säga.

”hon är lite för negativ ibland... vet alltid bäst och lite bossig.”

”Inte så mycket. Ibland kan hon kanske vara lite väl mån om att hävda sina åsikter (hon är något av en besserwisser), men respekterar alltid andras.”

Analys och reflektioner

Konkurrens innebär tävlande, vilket betyder att någon förväntas vinna och någon förlora. I våra exempel kan man se hur svärmodern och svärdottern blir närmast rivaler. Detta kan beskrivas som en makt- eller lojalitetskonflikt. Maltén (1998) beskriver detta beteende just som maktstrategier, och att det kräver beroende av något slag. Brännlund (1991) talar om samma sak och tillägger att de oförenliga önskningsarna hotar eller hindrar behovstillfredsställelse, därför svarar vi med försvarsbeteende i en eller annan form. Beroendet hos våra respondenter handlar

delvis om behovet av att ha sin makes lojalitet och uppmärksamhet och inte skapa konflikt med honom genom att klaga på hans mor.

Det konkurrerande konfliktbeteendet enligt modellen på sidan 10, innebär att man värnar högt om sina egna intressen, men ytterst lite eller inte alls om andras (Lennéer Axelsson & Thylefors, 1996). Det är en icke-relationsorienterad inställning, vilket dock inte är hela sanningen i detta fall. Svärmodern är på sitt eget sätt väldigt mån om relationen till sonen, även om hon i sin rädsla att förlora honom inte ser att hon kan driva sonen ifrån sig. På det sättet stämmer modellen, svärmodern ser inte till sonens intresse, alltså den nya kvinnan, utan enbart sitt egna behov av att bevara relationen till honom såsom den var. Det kan gå så långt att svärmor använder sig av parets behov av bland annat barnvakt för att bli delaktig. Maltén (1998) beskriver detta som att man använder beroendet som påtryckningsmedel för att få sin vilja fram.

Flera forskare har beskrivit olika rolltyper som används vid konflikter och benämnt dem med ord som till exempel martyren och bossen eller liknat dem vid djur som hajen och sköldpaddan. Vi har valt Jacquemot's (2007) benämningar på typerna, också för att han direkt har kopplat dem till svärföräldrar. Han är ingen forskare men benämningarna är mer vardagliga och lättförståeliga för en läsare som inte är insatt i ämnet och förklaringarna liknar de mer vetenskapliga som vi läst om.

Besserwissern vet allt om allt. Särskilt om just ditt jobb, ditt hus och dina intressen. Ger "goda" råd och är gåpåig. Låt personen hållas. Lyssna intresserat, men se till att komma emellan med det du själv vill prata om. Blir besserwissern för jobbig så ursäkta dig med att göra något annat, som att hjälpa till med disken eller se nyheterna på teve. Eller börja prata med någon annan.

Igeln hör av sig jämt och ständigt. Hittar på orsaker för att få komma och hälsa på, som att passa barnen eller fixa med huset. Igeln älskar att överraska och dyker upp i tid och otid. Var vänlig och tacksam för den erbjudna hjälpen, men sätt gränser och var bestämd. Markera att du och din familj behöver egen tid genom att säga just det: "Vi behöver få lite tid för oss själva, vi jobbar ju så mycket i veckorna."

Översittaren har en överlägsen attityd och försöker klanka ner på dig och förminska dig. Ifrågasätter hur du gör saker och ting. Särskilt hur du uppfostrar barnen. Sätt hårt mot hårt. Markera att du inte accepterar att bli trampad på. Tyvärr är översittaren svårbotad, så kanske ska du undvika alltför mycket umgänge.

Ignoranten är mer intresserad av sig själv och sina intressen än dig, din partner och barnen. När ni umgås, försök att hitta samtalsämnen som du vet att han/hon tycker om att prata om, men ansträng dig inte för mycket för att få gensvar.

Den vålmenande fixar och donar. Lever genom er familj och oroar sig ständigt för hur ni mår. Bakar, lagar mat, och kan till och med få för sig att betala era räkningar! Detta är den svåraste typen, just för att hon/han menar väl. Visa att du och din partner klarar er på egen hand. Tacka artigt för alla ansträngningar men markera er självständighet

Martyren pratar alltid om hur ni kunde hälsa på mer. Har alltid något som han/hon behöver hjälp med. Blir aldrig nöjd. Var hjälpsam och lagom sällskaplig och nöj dig med det. Våga säga nej och våga ta dusten om martyren fortsätter att gnälla, till exempel: "Vi har fullt upp med allt här hemma. Vi kommer gärna och hälsar på om några veckor, men tyvärr hinner vi inte ses innan dess."

(Jacquemot , 2007, s.115-117)

Översittaren

En strategi för svärmor i konkurrensen om mannen är att kritisera sonens val av partner. Istället för att acceptera den som sonen valt att leva med, oavsett om hon gillar henne eller inte, väljer hon att nedvärdera henne i försök att förstöra för dem och få sonen att "komma tillbaka" till henne igen. Detta gör hon till exempel genom att kritisera hur hon tar hand om barnen eller andra sidor hos henne (Jacquemot, 2007).

Ignoranten

Ett stort problem verkar vara att svärmor inte lyssnar på vad sonen och svärdottern vill. De sätter upp regler för hur de vill att det ska vara och vad som gäller för barnen, men svärmor väljer att strunta i dessa (Jacquemot, 2007). Detta skapar frustration hos svärdöttrarna och hon känner sig överkörd. Sonen och svärdottern försöker vara enade och sätta upp sina regler för vad som gäller, men svärmodern väljer att strunta i dem. Man kan inte ändra andra människor, men så länge som paret står enade och är överens så är förutsättningarna större att de som enhet kommer fungera bättre. Den synergi de tillsammans skapar är stark vilket innebär att de lättare kan stå emot svärmoderns försök att köra över dem och behålla sonen på "sin sida" (Payne, 2008).

Martyren

Sedan har vi de svärmödrar som väljer att spela på skuld känslor för att få det de vill. Dessa personer är svåra att hantera då de väljer att spela på våra känslor. Hon väljer att spela offer för att sonen ska tycka synd om henne och på det viset får hon uppmärksamhet (Jacquemot, 2007). Sonen kan i det läget välja att sympatisera med sin mor eller med sin partner. Enligt tidigare forskning är det viktigt att han, precis som vi nämnt tidigare, väljer sin partner om han vill att deras förhållande ska fungera. (Gottman, 2002) Att spela på någons känslor på det viset ger ofta stor effekt. Vi vill inte göra någon ledsen eller besviken, det ligger i vår natur. Om man utnyttjar detta för att få som man vill och det går det för långt, kan det ha omvänd effekt och vi känner istället avsky inför beteendet och vänder

oss ifrån personen som försöker få oss att känna oss usla. Inte sällan slutar det med att man undviker att träffa personen ett tag, då det tar mer energi än det ger oss att umgås med sådana personer.

Besserwissern

Slutligen har vi kategorin svärmödrar som alltid vet bäst och som inte är sena med att tala om det, besserwissern. Dessa personer är svåra att hantera. Ofta blir de tjuriga om de inte får som de vill och visar det tydligt för att skapa skuld känslor. Enklaste sättet att hantera detta problem är att ignorera det så gott det går och säga ifrån när det går för långt (Jacquemot, 2007).

Vad gäller igeln och den välmenande så förekommer dessa inte i så stor utsträckning att vi har tagit upp dem i studien. Den välmenande svärmodern ses sällan som ett problem, utan hon går att hantera utan alltför stora konflikter.

I citaten ovan kan vi se hur det konkurrerande beteendet kan ageras ut både i subtilare undermeningar och i öppet avvisande kommentarer. Kommunikations-teorin ger oss möjlighet att förstå varför detta utstuderade sätt att visa sin avoghet mot svärdottern kan vara svårare att hantera. Eftersom kroppsspråk är svårare att läsa och det verbala språket till och med kan tala mot det är det svårare att säga ifrån när konkurrensen inte uttrycks i ord (Lundsbye m.fl., 2010).

Enligt Lennéer Axelson (1996) kan man bemöta det konkurrerande beteendet med att försöka samverka, men det fungerar endast om personen i fråga hävdar sig själv för att även gynna andras intressen som sammanfaller med hennes. Är tävlandet endast en yttring av egoism krävs ett dominans- och maktgripande, då den destruktiva konkurrensen stör kommunikationen till den grad att samverkan inte är möjlig. Konkurrens ger ingen bra grogrund för relationer och generellt söker vi oss bort från mycket tävlingsinriktade personer. För en svärdotter med en konkurrerande svärmor är det inte så enkelt, då mannen alltid kommer att binda dem samman.

Vi har i vår undersökning inte sett någon svärdotter som skulle reagerat på svärmoderns beteende genom att själv använda sig av konkurrerande strategi. Avsaknaden av sådana svar kan bero på bristande självmedvetenhet, eller att man inte vill ställa sig själv i dålig dager, även om man är anonym. De konfliktbeteenden vi har sett hos svärdöttrarna är undvikande, samverkande, anpassande och kompromissande.

Utifrån ett konfliktteoretiskt perspektiv beror det på kvinnans konfliktstil vilken hon väljer. Är hon relationsorienterad och anser förhållandena väga tyngre än konfliktfrågorna kommer hon troligen att välja en anpassande stil till svärmodern. Vågar hon ta upp ämnet och är villig att göra eftergifter kan hon söka en kompromiss eller ett samarbete med sin svärmor (Lennéer Axelson & Thylefors, 1996). Är svärdottern mer sakorienterad kommer hon sannolikt att bestämt säga ifrån, med risk för att skada relationerna till både sin man och svärmor. På detta sätt har hon öppnat upp för en förändring i relationen (ibid.).

Kommunikationsteoretiskt kan man se de olika stilarna som öppen och stängd kommunikation. Hur man förmedlar sina tankar och åsikter spelar roll. Har

svärdottern en anklagande ton när hon uttrycker sitt missnöje, eller använder hon ett ödmjukt sätt med jag-budskap vilket beskrivs som mer framgångsrikt (Lundsbye m.fl., 2010).

6.4.1 Lojalitetskonflikt

På frågan om orsaken till svårigheten att tala öppet om eventuella problem har flera respondenter skrivit om att deras partner inte uppmärksammat eller tagit dem på allvar, eller att partnern är så lojal mot sin mamma att han inte ens kan ta in att det kunde vara något problem med henne.

”Då var det för att partnern inte brydde sig vad jag upplevde var jobbigt. Han var och är mammas gullpojke och bortskämd till tusen. Mammans ord var lag så det jag tog upp om hur det kändes varje gång hon kritiserade sättet jag uppfostrade barnet på eller bara bytte blöja blev snabbt ner tystat och fick inte diskuteras.”

“Det har alltid varit hon och hennes son, han är allt för henne.”

Även om vi skriver om förhållandet mellan svärmor och svärdotter så går det inte komma ifrån att sonen/mannen också är en viktig del i förhållandet och konflikterna. Det hade framförallt inte funnits något förhållande mellan svärmor och svärdotter om inte kvinnan och mannen har eller haft ett förhållande.

Vi valde att fråga svärdöttrarna om de ansåg att deras partner kunde sätta gränser mot sin mor.

1. Tabell över huruvida mannen kan sätta gränser mot sin mor beroende på vilken ordning man är i syskonskaran (enligt svärdottern)

	Ja	Nej	Totalt
Äldst	16	3	19
Mellan	13	1	14
Yngst	17	7	24
Ensam barn	4	2	6
Totalt	50	13	63

De flesta uppger att deras partner kan sätta gränser. Tretton stycken har angett att de inte kan det. När vi ser på övriga frågor i vår empiri kan vi se att sex av dessa tretton dessutom uppger att mannen har en nära eller mycket nära relation till sin mor.

Vi var också nyfikna på om det har någon betydelse i vilken ordning i syskonskaran man befinner sig, om man kan sätta gränser eller inte. I ovanstående tabell kan vi se att 4 stycken (12 %) av de sammanlagt 33 äldsta och mellanbarnen jämfört med 9 stycken (30 %) av de sammanlagt 30 yngsta och ensam barnen har svårt med gränssättning mot modern. Man kan se en tendens att de äldre barnen har lättare att sätta gränser än de yngre.

Vi tittade också vidare på vilken relation mannen har till sin mor uppdelat på vilken plats i syskonskaran han befann sig. Vi trodde att vi skulle finna ett samband, att de yngsta syskonen skulle ha en starkare relation till sin mor, men något sådant samband kunde vi inte heller finna.

2. Tabell över sonens och moderns relation i förhållande till hans plats i syskonskaran

	Ingen relation	Svag relation	Okej relation	Nära relation	Mycket nära relation	Total
Äldst	1	3	2	10	3	19
Mellan	0	2	2	8	2	14
Yngst	0	1	10	9	4	24
Ensam barn	0	1	1	3	1	6
Totalt	1	7	15	30	10	63

Analys och reflektioner

Mannens eget förhållande till sin mor spelar stor roll för vilket förhållande kvinnan får till sin svärmor. Han måste fokusera på att bygga sitt eget familjesystem och lämna mor och far i det perifera systemet (Payne, 2008). Systemteoretiskt kan man se detta som att om mannen inte väljer lojaliteten mot sin partner före sin mor, så öppnar han gränsen mot sitt ursprungliga familjesystem. Det i sin tur gör att det nya familjesystemet inte kan behålla sin homeostas, då energi flödar in från för många håll, besluten fattas inte inom familjen utan det kommer stora influenser från svärmor (ibid.). Det är viktigt att mannen och hans kvinna är överens och står enade i sina beslut, på det viset skapas synergi vilket innebär att de tillsammans är starkare än var för sig. Det gör det lättare för dem att stå emot svärmoderns påtryckningar och de kan vara trygga i sin relation till varandra (Payne, 2008).

Utifrån vad vi läst i tidigare studier förväntade vi oss hitta ett samband mellan vilken slags relation svärdottern har till sin svärmor och om mannen kan sätta gränser gentemot sin mor, se tabell 1. Vi trodde att om mannen har en nära relation till sin mor och har svårt att sätta gränser, så skulle problemen mellan svärdottern och svärmor vara fler. Något sådant samband kan vi dock inte finna i vår empiri.

Wrangsjö (2009) menar att mödrar kan ha svårt att släppa taget om sina söner och när yngsta barnet lämnar hemmet kan det bli en kris hos modern. När det sista barnet lämnar familjen förändras systemet och kvar blir föräldrarna som nu åter måste bilda ett parsystem. Enligt teorin om tomma boet (ibid.), så är det svårast för det yngsta barnet att frigöra sig när det är dags att flytta hemifrån. Modern har svårt att släppa det sista barnet ifrån sig och fortsätter sin vårdande mammaroll i större grad än när äldre syskon flyttat hemifrån (Wrangsjö, 2009). Vår empiri säger dock inget tydligt om ifall de som uppgetts vara yngst, också var de som flyttade hemifrån sist, vilket vi tror spelar roll. Det kan vara svårt för föräldrarna att förhålla sig till de nya rollerna de hamnar i när barnen flyttar hemifrån. Att inte längre vara den som sätter gränserna utan istället få anpassa sig till de gränser som barnet sätter upp, kan skapa konflikter. Det kan i förlängningen leda till problem med svärmor – svärdotterrelationen och är en anledning till ett konkurrerande beteende från svärmoderns sida när svärdottern kommer in i bilden (ibid.).

Tabell 2 visar på en liten tendens att äldre syskon kan ha en sämre relation till sin mor. Dock är de för få för att vi ska kunna dra några slutsatser. De flesta har en okej eller bra relation till sin mor. När vi undersöker vidare om det finns något samband mellan vilken relation man har och om det finns konflikter så har vi inte heller funnit något samband där. Även de som uppgett att de har en nära eller

mycket nära relation säger att de har konflikter som de har svårt att lösa, och de som har svag relation behöver inte ha några konflikter alls. Vi tolkar det som att det finns olika typer av nära relationer, en där man har en sund nära relation och där man kan hantera sina konflikter och en mer osund, för nära relation, där man istället får svårt att hantera sina konflikter, eftersom man är för nära.

6.5 Samverkande strategi

Vi har i vår studie exempel på hur några av respondenterna försökt använda eller använt sig av samverkan med svärmödrern för att undvika konflikter.

”Vi har berättat för henne hur vi har känt när hon inte lyssnat på oss, men de är inte lätt att ”lära en gammal hund sitta”, men hon har försökt lyssna på oss och även svärfar har pratat med henne att hon ska lyssna på oss och inte gå sin egen väg.”

”Barnuppfostran diskuterar vi mera då problem uppstår, men i det stora hela har vi samma målsättningar och rätt lika värderingar. Ibland kan vi vara oense och då har vi diskuterat detta och försökt hitta en lösning.”

Vår empiri visar på olikheter mellan svärmödrar och svärdöttrar. Det finns exempel både på hur olikheterna berikar samvaron och hur de ställer till det.

”Vi har fundamentalt olika syn på livet och vad som är värt något.”

”Vissa av mina värderingar och sätt att göra saker annorlunda kan nog frustrera henne.”

”Ja att hon har förlegade obildade åsikter om det mesta.”

Nedan exemplifieras hur svärmödrarnas annorlunda perspektiv och färdigheter kan komma till användning och uppskattning.

”Hon ser på saker på ett annat sätt än vad jag gör och kan på så sätt få mig att se saker från ett annat perspektiv”

”Hon hjälper mig med allt från att sy gardiner till att göra matlådor till oss. Hon leker med barnen och är en stor hjälp när hon är här. Jag uppskattar henne som den starka kvinna hon är. Hon är ett enormt stöd och jag vänder mig gärna till henne om jag behöver råd.”

”Hon är för jäkla häändig, fena på gardiner och tapetsera.... ”

”Hon har mycket erfarenhet ang ”pappersarbete” mm, så då är det bra att prata med henne”

”God hjälp vid ekonomiska frågor”

Vi har även frågat vad svärdöttrarna tror att svärmödrern uppskattar hos dem. Det oftast förekommande svaret är något om att de är bra mödrar och kärleksfulla fruar, snälla, trevliga eller öppna, alternativt att de inte vet vad svärmor uppskattar hos dem. Men det kommer även fram andra saker.

”Att jag är en bra mamma, att jag är seriös och rolig”

”Att jag älskar hennes son och är mor till hennes barnbarn”

”Att jag har fått min man att flytta tillbaka till Sverige”

”Att jag lyssnar på hennes prat om alla krämpor.”

”Att jag kan ordna saker/hjälp till henne”

”Förmodligen inget eftersom jag är djävulen.”

Analys och reflektioner

Samverkan och samarbete kräver inte bara att man har olika färdigheter, utan att man ska kunna se hur dessa kan användas konstruktivt för att gynna samma mål. Kan man se det positiva i varandra blir det även lättare att ha en öppen dialog och ta hjälp av varandra istället för att se olikheterna som ett hinder för att mötas. I ovanstående citat kan vi se hur man lyckats med detta och på så sätt undvikit att olikheterna ens blir ett problem.

Enligt Lennéer Axelson (1996) är olikheter något som berikar livet, ger oss spänning, livsgnistor. De är samtidigt mycket mer energikrävande än vad likheter är. När olikheter i en relation blir negativt laddade ifrågasätts samhörigheten och risken för konflikt ökar. Stora olikheter gör det svårt med identifikation, empati och kommunikation (ibid.).

Man kan även vara van vid olika kommunikationssätt. Den ena kan se det som självklart att man ringer till varandra, eller att man kan titta in när som helst, medan den andra väntar sig att man hör av sig innan eller bara rings när man har något särskilt att förmedla. Payne (2008) beskriver att vi alla även har en egen tolkningsram för allt vi uppfattar. Dessa ramar har byggts upp under hela vårt liv, och har vi olika bakgrund är det också troligt att de är olika. Dessa olikheter kan skapa störningar i kommunikationen, exempelvis kan något välmenande uppfattas som kritik. Detta försvårar ytterligare det goda samtalet och därmed samverkan. Vi bygger upp kommunikationsmönster med människor vi träffar, dessa förutsätter vi sedan ska fortsätta på samma vis. Kommer man snett från början kan det vara svårt att ändra mönstret (Lundsby m.fl., 2010).

En samverkande konfliktstil engagerar båda parterna eftersom den skattar bådas intressen högt, samtidigt som den värnar om relationen (Maltén, 1998). Utifrån vår empiri kan vi konstatera att oenigheterna snarare rör sig om metodkonflikter och bakomliggande känslomässiga värderingar än målkonflikter. Svärdotter och svärmor delar oavsett andra olikheter kärleken till mannen/sonen och barnen/barnbarnen, och därmed också det gemensamma målet att de ska må bra. Eftersom det finns ett gemensamt mål borde samverkan vara ett naturligt val. Det är emellertid inte så enkelt, då det rör sig om en revirkonflikt. Kvinnan värnar om sitt revir och sin rätt att bestämma i sitt familjesystem, medan svärmodern gärna vill ge goda råd och ha viss delaktighet och inflytande. Detta revirtänk försvårar samverkan och kan vara en förklaring till varför så få respondenter beskrivit ett samverkande konfliktbeteende. Dock har de som lyckats med detta även verkat vara mycket nöjda.

Att föra dialog och samverka om konflikterna är en slags konfrontation. Man konfronterar sina problem, talar ut om dem och hanterar eller förhandlar om dem. Det finns flera argument som talar för att inte vänta med konfrontationen. Om den ena parten gått länge och förberett sig genom att tänka igenom saken och väntat

på rätt tillfälle så kan den andra parten känna sig sviken på att inte bli betrodd med ämnet i ett tidigare skede. Den senare parten hamnar även i underläge då hon/han är oförberedd. Läger vi till aspekten med kommunikation beror konfrontationens form även på parternas verbala förmågor, är den ene kvicktänkt och verbal kan det finnas en poäng med att i förväg formulera sina åsikter (Thylefors, 1996). Alla konflikter behöver inte vara högljudda och stormande. Man kan även visa sitt missnöje med sitt kroppsspråk, med miner eller genom att vända sig bort.

6.6 Anpassande strategi

Från samverkan är inte steget långt till anpassning, som är ytterligare en konfliktstrategi.

”Vi är olika som personer så det handlar mer om att man lär sig förhålla sig till varandras olikheter”

”Vi har båda två otroligt starka viljor, men oftast så accepterar hon våra olika åsikter vilket jag uppskattar väldigt mycket”

”Jag har lärt mig att anpassa mig mer och lyssna på vad andra säger och gör. Allt måste inte ske på mitt sätt.”

”Man kan leva med olikheterna, det vet jag att min svärmor gör gentemot mig också. Funkar fint.”

”Ditt hem - du bestämmer på samma sätt som hennes hem - hon bestämmer.”

”Hon och sambon har klippt navelsträngen för länge sedan. Hon är väldigt mån om att inte klampa in i våra liv och köra sitt race, utan vill att vi sätter upp ramarna för hur vi vill att saker och ting ska fungera.”

Analys och reflektioner

Ett anpassande beteende innebär att prioritera andras intressen högt och närmast ignorera sina egna. När det gäller svärdottern skulle det kunna beskrivas som att man accepterar den roll som man tilldelas av det ursprungliga familjesystemet, här alltså ofta svärmodern. Har båda ett anpassande beteende blir det en relativt okomplicerad relation och man möts sällan i stora konfrontationer. Detta kan ibland ligga nära den samverkande konfliktstrategin. Man kan också turas om att anpassa sig, hemma hos svärmodern gör man på hennes sätt och hemma hos svärdottern på hennes. Lite av ”ta seden dit man kommer”. Ordspråket föreslår dock kanske snarare att det är svärdottern som kommer in i en ny familj och bör anpassa sig, men det beror på vilken syn man har. Ser man det som att svärdottern inlemmas i ett nytt system, eller som att hon tillsammans med sin partner skapar ett nytt system, som svärmodern istället får anpassa sig till? Tidigare forskning (Apter 2009; Bäck 1999; McGraw 2012) förespråkar det senare.

6.7 Råd till blivande svärdöttrar.

Till sist ville vi se på vilka faktorer som kan bidra till att skapa en bra relation mellan svärmor och svärdotter. Vi frågade därför våra respondenter vilka råd de skulle ge till en kvinna som nyss fått en svärmor.

“Det är viktigt att ha en god relation med sin svärmor och det är ytterst tråkigt och slitsamt när det inte fungerar.”

"Du behöver inte älska din svärmor, men respektera henne, en bra relation kan hjälpa dig mycket, medan en dålig sådan kan vara ytterst slitsam."

Flera respondenter har betonat att man bör sträva efter att vara sig själv, sätta gränser, samt vara öppen och ärlig från början. Man ska inte ha för bråttom, även om det kan kännas som att man kastats in i en nära relation. Ha en öppen dialog både med din svärmor och med din man om hans mor, men kräv inte att han ska lösa något som pågår mellan dig och din svärmor.

"Var dig själv i alla lägen!"

"Visa att du vågar säga ifrån från början"

"Ärlighet och ödmjukhet vara längst."

"Ta det lugnt, tagga ner och låt allt ta sin tid"

"Att vara dig själv, sätta gränser och att lyssna på henne för oftast är hon en smart kvinna som faktiskt uppfostrat din älskade..."

"Om det finns problem - Prata! Klaga inte bara hos maken. Det är lätt att begära att han ska ta alla konflikter - det tycker jag inte är rätt. Ibland kan det t o m vara lättare att lämna honom utanför diskussionen helt."

"Ta det lugnt och avvakta man behöver inte ha en toppen relation med sin svärmor bara man blir respekterad och respekterar henne. Låt relationen byggas upp."

Flera har dragit uppmärksamhet till att det är en relation man inte kan välja bort, hon följer med på köpet när du väljer din man. Hon är den som har uppfostrat din man och antagligen tycker du att hon gjort ett rätt bra jobb eftersom du valt honom. Din svärmor är viktig för din man och kommer vara med i ert liv länge. Du behöver inte älska henne, men ni behöver respektera varandra.

"Tänk på att du faktiskt får med svärföräldrarna på köpet, vare sig du vill eller inte. De hör oupplösligt ihop med din partner, de har fostrat honom, gett honom livssyn och värderingar, något som alltid kommer att märkas."

"Din svärmor är den kvinnan som har hjälpt till att göra din man till den han är. Hon är dina barns farmor och vill säkerligen vara en stor del av ert liv. Lär känna henne och bli vänner, för hon kommer finnas runt dig hur du än gör. :-)"

"Hon har uppfostrat den partner du valt och du uppskattar den personen, så försök hitta det positiva hos henne."

"Om kvinnan ser sin relation till mannen som långvarig bör hon se relationen med svärmor också som långvarig. Det kan alltså vara fördelaktigt att vara diplomatisk och se bortom små nackdelar med svärmor, men också värna om sina egna gränser."

“Förmodligen är hon vettig om hon lyckats uppfostra ett barn till någon du vill leva med!”

En bra relation kräver även förståelse. Det är viktigt att vara lyhörd för var du och din svärmor kan mötas, var vill du ha hjälp där hon kan och vill hjälpa till?

”lyssna till viss del på saker hon kan vilja hjälpa till med”

“Låta svärmor få hjälpa till med bebisen på kvinnans villkor.”

“Var ärlig men ödmjuk och respektera att andra familjer inte alltid gör som ni i er familj gör, alla är vi olika”

“Lyssna på historien och försök förstå vad de har i sin ryggsäck.”

Flera respondenter uppmanar till en egen relation med svärmodern, att ta sig tid att lära känna henne utan man och barn.

“Försök finna gemensamma intressen, bjud på dig själv och känn ingen press på att vara perfekt. Perfekt fungerar ändå aldrig i längden. Var ärlig, vänlig och generös med både tid och pengar.”

“Försök få tid att umgås bara ni två - man lär känna varandra på ett helt annat sätt. ”

“Var trevlig mot henne, precis som du förhoppningsvis är mot alla andra du vill lära känna. Se det om inte annat som att vara ny på jobbet, då anstränger man sig också lite extra, eller hur?”

Hur förhållandet till svärmor blir, beror förstås i slutändan även på hur både hon och svärdottern är som individer, samt deras andra familjerelationer, till föräldrar och barn. Personkemi, förväntningar, konfliktbeteende och livsstil spelar roll, vilket även våra kloka respondenter uppmärksammat.

“Utgå från att svärmor vill dig väl och att om något beteende verkar otrevligt så är det säkert ett missförstånd. Leta inte fel.”

“En relation är vad den är - acceptera det.. Alla kan inte gilla alla..”

“Beror på hur svärmor är som person.”

“Beror lite på kemin emellan personerna”

“Jag tror att det handlar mycket om att svärmodern och sambon har klippt navelsträngen, att de har en sund vuxen relation. Då tror jag att relationen mellan svärmor och svärdotter funkar bäst. Då tror jag att man kan vara öppen med sina behov och önskemål och bli bemött på ett respektfullt sätt. Givetvis gäller det kvinnan själv, att hon oxå har en sund vuxen relation till sambon (och sina egna föräldrar). Har din sambo en konstig relation till sin mamma? Spring!”

Lite mer handfasta råd:

“Ha ett öppet sinne”

“Smöra in dig.”

“Räkna till 10.”

“Bosätt dig inte granne med henne...”

Sist men inte minst har respondenterna påmint om att det är din man du är tillsammans med, och det viktiga är att ni skapar något eget, oavsett hur relationerna till era ursprungsfamiljer ser ut.

“Visa respekt mot svärmors idéer, men gör klart att de inte alltid påverkar de egna.”

”Svärmor är viktig, om inte annat så för din man. Men det är inte henne du ska vara tillsammans med. ”

“Skapa ett eget liv, du och din man.”

Analys och reflektioner

De faktorer som våra respondenter uppgett kunna hjälpa relationen till svärmor är väldigt lika dem vi behandlat i analysavsnittet. Att från början sätta gränser, visa sitt riktiga jag, ha förståelse och överseende minskar risken för konflikter. Öppen kommunikation krävs för att kunna lösa eller åtminstone hantera de konflikter som ändå uppstår. Det är också förutsättningen för att kunna fortsätta bygga på relationen. Allt detta överensstämmer med vad tidigare forskning kommit fram till.

Respondenterna skriver om empati med svärmor, att man ska ha förståelse och ta sig tid med henne, precis som vilken annan människa som helst som man lär känna. Det är till och med värt att lägga lite extra energi på svärmor, eftersom relationen till henne har så stor betydelse.

McGraw (2012), som har lång erfarenhet av svärföräldraproblematik, ger flertalet råd på sin hemsida om hur man ska komma överens med sina svärföräldrar. Dessa råd är i stort sett identiska med de råd våra respondenter gett. Han skriver om gränser “Good fences make good neighbors.” och rekommenderar att man försäkrar påträngande svärföräldrar om att man inte försöker stänga dem ute, utan bara fokusera på att bygga sitt eget liv. Han betonar vikten av lojalitet från partnern och råder att inte kritisera partnerns relation till hans föräldrar, det kan leda till att han vänder sig till dem än mer (ibid.).

McGraw (2012) skriver även om varningstecken på blivande svärföräldrar. Han säger att man bör vara på sin vakt om svärmodern inte respekterar gränser, är överdrivet beroende av sin sons känslomässiga stöd eller om partnern sätter sin mors behov, önsknings och åsikter före dina. Om svärmodern behandlar sin son

som ett barn och betar sig tävlande eller avvisande mot dig, eller öppet motsätter sig din och partners förhållande kan du förvänta dig konflikter (ibid.).

7. Slutdiskussion

”Därför skall en man lämna sin far och sin mor för att leva med sin hustru, och de två skall bli ett. De är inte längre två utan ett. Vad Gud har fogat samman får människan alltså inte skilja åt.” (Bibeln, Matteus 19:5-6)

Så här i slutfasen av vår studie kan vi konstatera att relationen mellan svärmor och svärdotter kan se väldigt olika ut. Vi valde att fokusera på missnöjet i relationen och kan sammanfatta faktorerna som skapar missnöje. De mest framträdande har varit brist på respekt för svärdottern eller de gränser hon själv eller tillsammans med sin partner sätter upp, kommunikationsbrister, ouppfyllda förväntningar, samt bristande frigörelse från mannens sida, vilket ofta leder till att mannen inte förmår skapa en självständig enhet med sin partner, utan förblir beroende av sin mor. Dessa faktorer framkommer tydligast i situationer som rör barnen/barnbarnen, hur man sätter upp regler för dem, hur ofta man träffas osv. Resultaten stämmer väldigt väl överens med våra förväntningar utifrån vår förförståelse.

Majoriteten av våra respondenter hade dock en positiv relation till sin svärmor, vilket har gett oss en god möjlighet att ta reda på vilka förutsättningar som gynnar den goda relationen. Vi hade inga särskilda förväntningar på dessa faktorer, varför vi inte heller kunde ställa mer ingående frågor om dem. Det var inte svårt att utläsa vad respondenterna tyckte hade hjälpt dem. Även innan frågan om vilka råd man skulle ge en blivande svärdotter beskriver många att oavsett hur svärmodern betar sig kan det mesta lösas med rak, öppen kommunikation, samt förståelse och överseende för varandras olikheter.

En tänkvärd motsägelse i empirin är att respondenterna tror att deras svärmor uppskattar att de är en bra mamma till hennes barnbarn samtidigt som svärmodern kritiserar dem för deras sätt att uppfosta barnen. Utifrån detta skulle vi kunna dra slutsatsen att förväntningarna på svärdottern från svärmoderns sida rör sig kring att hon ska vara en god mamma till barnbarnen.

I vår empiri finns även svärmödrar som är väldigt engagerade och verkar vilja kompensera sådant de inte själva gjort för sina barn under deras uppväxt. Vi har förståelse för detta och kan tänka oss att även vi kommer att vilja vara mycket delaktiga i våra barnbarns liv. Som vi tagit upp tidigare är det stressigt att vara småbarnsförälder idag, kraven på att aktivera barnen är höga. Att vara farmor eller mormor innebär att man slipper det tråkiga vardagstjetet och kan förverkliga drömmar om att hinna och orka ta med sig barnen på roliga utflykter och annat bara för skojs skull.

Vi tycker inte att konflikthanteringen gällande svärmor utmärker sig bland andra konflikter. Däremot är orsaken till konflikterna och den unika relationen mer särskiljande. Man har sällan konflikter om barnuppföstran med någon annan än möjligen sina egna föräldrar. Relationen är speciell då den är avhängig mannen,

utan honom skulle de två kvinnorna aldrig behövt förhålla sig till varandra på detta vis.

Några reflektioner vi gjort under studiens gång är att i USA finns Mother-in-Law Day, liknande Mors dag. Den kom till 2002 och infaller 4:e söndagen i oktober. Alldeles nyligen började en reklam visas på TV för Findus där barnens farmor kritiserar mamman för att hon steker fiskpinnar till barnen. Hon lägger in kritik mot henne genom att mena att det är väl det enda hon hinner med, hon som jobbar så mycket och det kan ju inte vara nyttigt med fiskpinnar. Just att det är svärmor till svärdottern tyckte vi var skoj eftersom det, som vi nämnde i början, oftast skämtas om mannens svärmor.

7.1 Vidare forskning

Mannens förhållande till de två kvinnorna är också det vi funnit mest intressant. Det vore spännande att göra en liknande studie där man koncentrerar sig på hans frigörelse från modern kontra relationen till partnern. Mannens tankar, känslor, beteende och val av strategi i de potentiellt mycket pressade situationer där både partnern och mamman har starka normer och åsikter påverkar sannolikt både hans relation till de två kvinnorna och, som vi konstaterat, relationen kvinnorna emellan.

Med tanke på de teorier vi sett om att det handlar om "mammans gosse", hade det förstås varit intressant att se om samma problematik uppträder i samkönade förhållanden. Det hade även varit intressant att intervjua svärmödrarna, göra en liknande studie om svärfäderna, och att följa familjer under flera år för att se om förhållandena förändras.

7.2 Metoddiskussion

I efterhand, när vi bearbetat materialet från enkäten, har vi sett saker som vi kunde gjort annorlunda. Vi kunde ställt en del frågor på annat sätt och vi hade kunnat förklara dem mer. I analysfasen märkte vi också att tiden inte räckte till för att analysera alla variabler, varvid vi fick välja de som var viktigast för att besvara vår frågeställning. Enkäten har ändå fungerat bra och vi känner att vi fått ett bra material till vår uppsats.

Om vi använt oss av en annan metod, såsom observationer av relationerna mellan mor, son och svärdotter hade vi kunnat få fram annat än det vi fått fram när endast svärdottern besvarat frågor om relationen. En sådan observation hade emellertid varit svårare att genomföra rent praktiskt och tidsmässigt, för att inte tala om att få någon att ställa upp på det.

Vad gäller de teoretiska perspektiv vi valt, hade vi även kunnat använda oss av ren rollteori, makt och utvecklingspsykologi när det gäller frigörelse.

8. Källförteckning

Apter, T (2009) *What Do You Want from Me?: Learning to Get Along with In-Laws*. New York: W W. Norton company, Inc.

Apter, T (2009) – *Mothers-in-law and Daughters-in-law: Friendship at an Impasse*. Dr Apter Research Paper.

<http://www.motherinlawstories.com/terri_apter_research_paper.htm> (2012-02-13).

Blake, R & Mouton, J (1964) *The managerial grid*. Houston: Gulf.

Bono, E de (1986) *Konflikter*. Stockholm: Brombergs

Brännlund, L (1991) *Konflikthantering: Handbok för realister*. Stockholm: Natur och Kultur.

Bryman, A (2011) *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber.

Bäck, K (1999) *Den besvärliga svärmodern: myt, nidsbild eller verklighet: en historisk studie av förhållandet mellan svärdöttrar och svärmödrar*. Klockrike : Noteria.

Bäck Wiklund, M & Bergsten, B (2010) *Det moderna föräldraskapet*. Stockholm: Natur och Kultur.

Cronqvist, L (2008) ”När bullmormor inte finns längre”, Ystads Allehanda

<<http://www.ystadsallehanda.se/familj/article755265/Naumlr-bullmormor-inte-finns-laumlngre.html>> (2012-04-14).

Dailymail.uk (2008) “How living with the mother-in-law can damage a womans health” <<http://www.dailymail.co.uk/health/article-1093724/How-living-mother-law-damage-womans-health.html#ixzz1r4hWUOfP>> (2012-02-10).

Dalén, M (2008) *Intervju som metod*. Malmö: Gleerups Utbildning.

Daun, Å (1989) *Svensk mentalitet*. Stockholm: Rabén & Sjögren.

Ellmin, R (1989) *Att hantera konflikter i skolan*. Stockholm: Utbildningsförlaget.

Elofsson, S (2005) “Kvantitativ metod -struktur och kreativitet” I Sam Larsson, John Lilja, Katarina Mannheimer *Forskningsmetoder i socialt arbete*. Malmö: Studentlitteratur AB.

Gottman, J (2002) *7 gyllene regler för en lycklig kärleksrelation*. Stockholm: Natur och Kultur.

- Greasley, P (2008) *Quantitative data analysis using SPSS : an introduction for health and social science*. Maidenhead: Open University Press.
- Horney, K (1992) *Our inner conflicts: A constructive theory of neurosis* : Norton & Company Limited, W. W.
- Ica Kuriren (2009), "Farmor snuvas på barnbarnen". Ica Kuriren
<<http://www.icakuriren.se/Kropp-Sjal/Relationer/Stackars-farmor/>> (2009-11-23).
- Jacquemot, N (2007) *Fixa snacket*. Falun: LevNu.
- Kilmann, R H & Thomas, K (1975) *Interpersonal conflict handling behavior as reflections of Jungian personality dimensions*.
- Kvale, S & Brinkmann, S (2009) *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Larsson, S (2005) "Teori, metod och empiri"- I Sam Larsson, John Lilja, Katarina Mannheimer *Forskningsmetoder i socialt arbete*. Malmö: Studentlitteratur AB.
- Lennéer Axelson, B (1996) "Den provocerande olikheten". I Barbro Lennéer Axelson, Ingela Thylefors *Om konflikter – hemma och på jobbet*. Stockholm : Natur och Kultur.
- Lennéer Axelson, B (1996) "Förhandling och kommunikation". I Barbro Lennéer Axelson, Ingela Thylefors *Om konflikter – hemma och på jobbet*. Stockholm : Natur och Kultur.
- Lennéer Axelson, B (1996) "Livets första konflikthärd". I Barbro Lennéer Axelson, Ingela Thylefors *Om konflikter – hemma och på jobbet*. Stockholm : Natur och Kultur.
- Lennéer Axelson, B (1996) "Samlivets motsättningar". I Barbro Lennéer Axelson, Ingela Thylefors *Om konflikter – hemma och på jobbet*. Stockholm : Natur och Kultur.
- Lilja, J (2005) "Problemformulering". I Sam Larsson, John Lilja, Katarina Mannheimer *Forskningsmetoder i socialt arbete*. Malmö: Studentlitteratur AB.
- Lundsby, M, Sandell, G, Währborg, P, Fälth, T, Holmberg, B (2010) *Familjeterapins grunder: Ett interaktionistiskt perspektiv*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Maltén, A (1998) *Kommunikation och konflikthantering – en introduktion*. Lund: Studentlitteratur.
- McGraw, P (2012) "Warning signs of a future mother in law". Dr.Phil.com
<<http://drphil.com/articles/article/643>> (2012-04-15)

- Payne, M (2008) *Modern teoribildning i socialt arbete*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Stierlin, H (1989) *Mänskliga relationer*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Thurén, T (2007) *Vetenskapsteori för nybörjare*, Stockholm: Liber.
- Thylefors, I (1996) ”Konfrontationen”. I Barbro Lennéer Axelson, Ingela Thylefors *Om konflikter – hemma och på jobbet*. Stockholm : Natur och Kultur.
- Thylefors, I. (1996) ”Om konflikter – en introduktion”. I Barbro Lennéer Axelson, Ingela Thylefors *Om konflikter – hemma och på jobbet*. Stockholm : Natur och Kultur.
- Thylefors, I. (1996) ”Perspektiv på konflikter”. I Barbro Lennéer Axelson, Ingela Thylefors *Om konflikter – hemma och på jobbet*. Stockholm : Natur och Kultur.
- Thylefors, I (1996) ”Samspel, motspel, medspel – och solospel”. I Barbro Lennéer Axelson, Ingela Thylefors *Om konflikter – hemma och på jobbet*. Stockholm : Natur och Kultur.
- Sæter, G, Holter, Ø (2011) "Min ektemann - mammas gut : kjønn, makt og normalitet i diskursen om mammadalten". *Tidsskrift for kjønnsforskning* 35, 4, 293-309.
- Venezia, T (2010) “Study: Mother-in-Laws vs. Root Canals”, The New York Post <http://www.myfoxtampabay.com/dpps/news/offbeat/study%3A-mother-in-laws-vs.-root-canals-dpgonc-20101018-jst_10162594> (2012-02-10).
- Watt Boolsen, M (2007): *Kvalitativa analyser: [forskningsprocess, människa, samhälle]*. Malmö: Gleerups Utbildning.
- Wrangsjö, B (2009) *Familjens livscykel: om stabilitet och förändring i ett flergenerationsperspektiv*. Malmö : Studentlitteratur AB.

9. Bilaga

Relationen mellan svärdotter och svärmor

Vi håller på med en studie om missnöje och konflikter i relationen mellan svärmor och svärdotter som slutligen ska resultera i en c-uppsats i Socialt arbete, Göteborgs Universitet. Det finns mycket begränsad forskning på detta område.Handledare är Barbro Lenner Axelsson, universitetslektor i psykologi. Vi vill se närmare på orsaker och strategier att hantera ev. konflikter som uppstår. Vi som gör studien är två socionomstudenter, båda är vi svärdöttrar och båda har vi barn. Så är du en svärdotter som har barn, är vi mycket tacksamma om Du skulle vilja ta dig tid att svara på vår enkät. Vi tar gärna emot svar både från dem som har svårt med sin svärmor och de som älskar henne. Alla uppgifter är anonyma och dina svar kommer endast att användas för denna undersökning. Du kan också när som helst avbryta enkäten om du ångrar ditt deltagande. Tack för att ni hjälper oss! Med vänlig hälsning Cecilia Nilsson (cissi21@hotmail.com) och Taru Magnusson (tarutale@gmail.com)

1. Hur gammal är du?

2. Vilken utbildning har du?

- Mindre än gymnasienivå
- Gymnasienivå
- Högskola/Universitet
- Annat

3. Var bor du?

- Storstad
- Småstad
- Tätort
- By
- På landet

4. Vilket land kommer du från?

Sverige

Annat

5. Civilstånd?

- Gift/Sambo
- Skild/separerad
- Särbo
- Änka

6. Hur länge har du och din partner varit tillsammans/var ni tillsammans?

7. Hur många gemensamma barn har ni?

8. Har du barn från tidigare förhållanden?

- Ja

- Nej

9. Har du och din partner tillsammans talat om barnuppfostran?

Hur talar ni om det? Har ni varit överens? Vem har flest åsikter? Har ni olika ansvarsområden?

10. Har ni olika ansvarsområden vad gäller hushållsarbetet? Beskriv.

11. Vem av er bestämmer mest kring hur ni firar högtidsdagar såsom jul och födelsedagar?

- Du Han Båda

Annan

12. Med vem/var firar ni oftast högtider?

13. Hur många syskon har din partner?

14. På vilken plats i syskonskaran kommer din partner?

- Äldst
- Mellan
- Yngst
- Ensambarn

15. Har din partner barn från tidigare förhållanden?

- Nej
- Om ja, hur många:

16. Ungefär hur ofta har din partner kontakt med sin mor (via telefon/mail)?

17. Är det du eller din partner som oftast sköter kontakten med din svärmor?

- Jag
- Min partner
- Lika ofta
- Har ingen kontakt

18. Kan din partner sätta gränser mot sina föräldrar?

- Ja
- Nej

19. Hur nära relation har din partner med sin mor?

- Ingen relation
- Svag relation
- Okej relation

- Nära relation
- Mycket nära relation

20. Har din partner tagit föräldraledighet?

--Välj--

- Ja
- Nej

21. Vilken var din svärmors inställning till det?

22. Svärmors civilstånd?

--Välj--

- Gift/Sambo
- Skild/separerad
- Särbo
- Änka

23. Hur långt ifrån din svärmor bor ni?

24. Ökade distansen när du flyttade ihop med din partner?

Nej

Ja, hur mycket

25. Hur ofta träffas du och din svärmor?

--Välj--

- Varje dag
- Varje vecka
- Varje månad
- Varje kvartal
- Mer sällan
- Aldrig

26. Var träffas ni oftast?

27. Ungefär hur ofta har du kontakt med din svärmor(via telefon/mail)?

28. Hur upplever du förhållandet till din svärmor?

--Inget svar--

Mycket dåligt
Dåligt
Okej
Bra
Mycket bra

29. Vilka sidor upplever du som positiva med din svärmor? Beskriv.

30. Vad skulle behöva förbättras i din och din svärmors relation?

31. F31. Vad tror du din svärmor uppskattar mest hos dig?

32. Om hon fick ändra på något hos dig, vad skulle hon ändra då?

33. Vilka förändringar har du upplevt i förhållandet till din svärmor?

När? På vilket sätt? Beskriv.

34. Upplever du att din partner är lojal mot dig "väljer din sida" när du och din svärförälder är oeniga?

--Inget svar--

- Alltid
- Ofta
- Ibland
- Sällan
- Aldrig

35. Har din partner en medlande roll om du och dina svärföräldrar är oeniga?

--Inget svar--

- Alltid
- Ofta
- Ibland
- Sällan
- Aldrig

36. Kan du och din svärmor tala öppet om oenigheter?

--Inget svar--

- Alltid
- Ofta
- Ibland
- Sällan
- Aldrig

37. Finns det vissa frågor som är särskilt känsliga att tala om när det gäller förhållandet till svärmor?

38. Om det är svårt att tala öppet om eventuella problem, vad tror du att beror det på? Beskriv.

39. Kan du och din partner tala öppet om oenigheten mellan dig och din svärmor?

--Inget svar--

- Alltid
- Ofta
- Ibland
- Sällan
- Aldrig

40. Är det du eller din partner som oftast tar konflikter/svåra frågor med din svärmor?

--Inget svar--

- Alltid
- Ofta
- Ibland
- Sällan
- Aldrig

41. Har du och din partner tillsammans talat om gränser mot din svärmor?

Ja/Nej? Vad kom ni fram till?

42. Har ni lyckats lösa några konflikter med din svärmor?

Berätta hur.

43. Vilka behov uppfyller svärmor för er?

När behöver ni henne?

44. Vad önskar du att svärmor gjorde mer för er?

Som hon inte redan gör idag.

45. Vilka råd skulle du ge till en kvinna som nyss fått en svärmor?